

บทความวิจัย

เรื่อง

บทบาทของจีนและอังกฤษในการเจรจาข้อตกลงร่วมกันเรื่องการค้าสินค้าเกษตร

โดย

นางสาวสุพิชชา จิยาศักดิ์

รหัสนักศึกษา 05550535

เสนอ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรางคณา นิพัทธ์สุขกิจ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษารายวิชา 450109 การศึกษาเอกเทศ

สาขาวิชาเอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2558

หัวข้อบทความวิจัย	บทบาทของจีนและอังกฤษในการเจรจาหาข้อตกลงร่วมกันเรื่อง การค้าสินค้าฮ่องกง
ชื่อ-นามสกุลนักศึกษา	นางสาวสุพิชชา จิยาศักดิ์ รหัสนักศึกษา 05550535
ชื่อ-นามสกุลอาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรางคณา นิพัทธ์สุขกิจ
สาขาวิชาเอก	เอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีการศึกษา	2558

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องบทบาทของจีนและอังกฤษในการเจรจาหาข้อตกลงร่วมกันเรื่องการค้าสินค้าฮ่องกง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมา สาเหตุ และผลกระทบของการที่ฮ่องกงอยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษ รวมทั้งปัญหาและบทบาทของประเทศจีนและประเทศอังกฤษในการเจรจาหาข้อตกลงร่วมกันเรื่องฮ่องกง

ผลการศึกษาพบว่าฮ่องกงตกเป็นของอังกฤษจากสนธิสัญญาที่ทำขึ้นระหว่างจีนกับอังกฤษ เนื่องจากจีนแพ้สงครามให้กับอังกฤษ และเมื่ออังกฤษครอบครองฮ่องกง ส่งผลให้ฮ่องกงพัฒนามากถึงขั้นเป็นศูนย์กลางทางการค้า และเศรษฐกิจเติบโตเป็นที่ดึงดูดของนักลงทุนทั้งในและต่างประเทศ

เมื่อครบสัญญาเช่าระยะเวลา 99 ปี อังกฤษยังคงพยายามที่จะให้ฮ่องกงอยู่ภายใต้การปกครองของตนเอง แต่ไม่สามารถคงอำนาจอธิปไตยไว้ได้ เนื่องจากผลจากสนธิสัญญาในอดีตนั้นไม่เป็นที่ยอมรับในปัจจุบัน ทำให้จีนได้อำนาจอธิปไตยเหนือฮ่องกงกลับไปดังเดิม

คำสำคัญ: ฮ่องกง, บทบาทการเจรจา, จีน-อังกฤษ

บทนำ

ฮ่องกง มีชื่ออย่างเป็นทางการว่าเขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน ตั้งอยู่ฝั่งทะเลภาคตะวันออกเฉียงใต้ของประเทศจีน ทางตะวันออกของปากแม่น้ำจูเจียง และติดกับเมืองเซินเจิ้นของมณฑลกวางตุ้ง มีพื้นที่รวม 1,096 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วยดินแดนสามส่วนคือ เกาะฮ่องกง เกาะลูน เขตนิวเทอริทอรี (New Territories)¹ เดิมฮ่องกงเป็นเพียงหมู่บ้านประมงเล็ก ๆ แห่งหนึ่ง แต่หลังจากจีนพ่ายแพ้ในสงครามฝิ่น เกาะฮ่องกงและเกาะลูน ถูกครอบครองโดยอังกฤษในปี 1842 และ 1860 ตามลำดับ ต่อมาในปี 1898 อังกฤษได้ทำสัญญาเช่าซื้อพื้นที่ทางตอนใต้ของลำน้ำเซินเจิ้น รวมทั้งเกาะรอบข้างเป็นระยะเวลา 99 ปี ซึ่งปัจจุบันเรียกว่า ‘เขตนิวเทอริทอรี’ มีอาณาบริเวณกว้างใหญ่กว่าเมื่อครั้งอังกฤษเข้ายึดครองในสมัยสงครามฝิ่นเกือบสิบเท่า²

ด้วยภูมิประเทศของฮ่องกงที่เป็นเมืองท่าน้ำลึก เหมาะแก่การจอดเรือสินค้าขนาดใหญ่ จึงทำให้ฮ่องกงกลายเป็นเมืองท่าที่สำคัญแห่งหนึ่งของโลกการค้าเงินการค้ำแบบเสรีมาตั้งแต่เดิมนจนถึงปัจจุบันติดต่อกันมาเป็นเวลานาน ทำให้ฮ่องกงมีมูลค่าการค้าระหว่างประเทศมากเป็นอันดับต้นๆ ของโลกรวมทั้งเป็นศูนย์กลางการพาณิชย์และการเงินที่สำคัญแห่งหนึ่งในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกนอกจากนี้ฮ่องกงยังเป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจที่สำคัญของจีนในเขตเศรษฐกิจสามเหลี่ยมปากแม่น้ำจูเจียงหรือแม่น้ำเพิร์ลอันเปรียบเสมือนประตูการค้าเข้าสู่สาธารณรัฐประชาชนจีน นอกจากฮ่องกงจะมีความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจแล้ว ในด้านการท่องเที่ยวก็มีความน่าสนใจและดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ไม่แพ้กัน เนื่องจากฮ่องกงเป็นเมืองที่มีความหลากหลายทางด้านสังคม วัฒนธรรม และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนอย่างเห็นได้ชัด ทั้งตึกสูงระฟ้า อาคารทันสมัย ตลาดขายของพื้นเมือง ตลาดขายของเก่า วัดวาอาราม จากความหลากหลายเหล่านี้ จึงทำให้ฮ่องกงมีเสน่ห์ สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้อย่างมากมาย ถือเป็นเมืองที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดในอีกเมืองหนึ่งของโลก

ด้วยผลประโยชน์มูลค่ามหาศาลของฮ่องกง ทำให้ทั้งจีนและอังกฤษต่างมีความต้องการที่จะครอบครองฮ่องกง ไม่ยอมยกให้ดินแดนแห่งนี้ตกไปอยู่ในอำนาจของอีกฝ่าย ทำให้ประชาชนทั่วโลกต่างหันมาสนใจความเป็นมา และติดตามผลช่วงก่อนคืนเกาะฮ่องกง การถ่ายโอนอำนาจที่จะ

¹มหาวิทยาลัยภาษาจีนปักกิ่ง, มหาวิทยาลัยครุหนานจิงและมหาวิทยาลัยครุอันฮุย, ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับภูมิศาสตร์ประเทศจีน (กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ, 2550), หน้า 170.

²บุญยก ตามไท, คืนเกาะฮ่องกง 1997: ประวัติศาสตร์สงครามฝิ่นและความรุ่งเรือง (กรุงเทพฯ: มติชน, 2540), หน้า 156.

เกิดขึ้นหลังจากการเจรจาหาข้อตกลงได้ข้อยุติแล้ว รวมไปถึงแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตเนื่องจากเหตุการณ์ดังกล่าว ถือเป็นจุดเปลี่ยนครั้งใหญ่ในประวัติศาสตร์เลยทีเดียวได้ เพราะเกี่ยวข้องกับผลกระทบของความมั่นคงของชาติที่เป็นประเทศมหาอำนาจอันดับต้นๆของโลก คือ ประเทศสาธารณชนจีนกับสหราชอาณาจักร นอกจากนี้จะเกี่ยวข้องกับผลกระทบด้านการเมืองและเศรษฐกิจแล้ว ยังมีผลกระทบทางด้านสังคม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ และสภาพจิตใจของประชาชนที่อาศัยอยู่ในฮ่องกงอีกด้วย

เนื่องจากอังกฤษปกครองฮ่องกงในฐานะอาณานิคมเป็นเวลากว่าร้อยปีโดยที่ชาวฮ่องกงมีสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลมากมาโดยตลอด ไม่ว่าจะเป็นการแสดงความคิดเห็น ความปลอดภัยจากอำนาจการเมือง การแสวงหาความรู้ หรือการประกอบอาชีพซึ่งเสรีภาพต่างๆ เหล่านี้ อาจถูกลดทอนได้ถ้าหากจีนได้สิทธิกลับมาปกครองฮ่องกงแทนอังกฤษ โดยเรื่องเสรีภาพนี้ เป็นปัจจัยหลักที่ทำให้ประชาชนชาวฮ่องกงหลายคนเกิดความระแวงต่อรัฐบาลจีนที่ใช้การปกครองแบบสังคมนิยมในประเทศจีนดังนั้น ทั้งฝ่ายจีน และอังกฤษจึงพยายามหาข้อตกลงที่จะสามารถทำให้ทั้งสองฝ่ายรวมทั้งประชาชนชาวฮ่องกงพอใจได้

จากความน่าสนใจดังกล่าว ผู้วิจัยใคร่ศึกษา “บทบาทของจีน และอังกฤษในการเจรจาข้อตกลงร่วมกันเรื่องการคืนเกาะฮ่องกง” เพื่อให้เห็นถึงความเป็นมา บทบาทและข้อตกลงระหว่างสองประเทศให้ชัดเจนและลึกซึ้งยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาความเป็นมา สาเหตุ และผลกระทบของการที่ฮ่องกงอยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษ
2. เพื่อศึกษาปัญหาในการเจรจาหาข้อตกลงร่วมกันเรื่องฮ่องกง ระหว่างประเทศจีนและประเทศอังกฤษ
3. เพื่อศึกษาบทบาทของประเทศจีน และประเทศอังกฤษในการเจรจาหาข้อตกลงร่วมกันเรื่องฮ่องกง

ขอบเขตของการศึกษา

ศึกษาปัญหา และบทบาทของประเทศจีน และประเทศอังกฤษในการเจรจาข้อตกลงร่วมกันเรื่องฮ่องกง และกระบวนการถ่ายโอนอำนาจตั้งแต่ช่วงการเริ่มต้นกระบวนการเจรจาในปี 1979 จนถึงสิ้นสุดการเจรจาอย่างเป็นทางการในปี 1984

วิธีดำเนินการวิจัย

ศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยทางประวัติศาสตร์ โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสารชั้นรอง ประกอบด้วย เอกสารที่เป็นภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ทั้งในรูปแบบของหนังสือ บทความ สารนิพนธ์ และการรวบรวมข้อมูลทางสื่อออนไลน์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงความเป็นมา สาเหตุ และผลกระทบของการที่ฮ่องกงอยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษ
2. ทราบถึงปัญหาในการเจรจาข้อตกลงร่วมกันเรื่องฮ่องกง ระหว่างประเทศจีนและประเทศอังกฤษ
3. ทราบถึงบทบาทของประเทศจีน และประเทศอังกฤษในการเจรจาข้อตกลงร่วมกันเรื่องฮ่องกง

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารที่ใช้เป็นกรอบความคิดที่ใช้วิจัยเรื่อง “บทบาทของจีนและอังกฤษในการเจรจาข้อตกลงร่วมกันเรื่องการค้าสินค้าฮ่องกง” มีดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความเป็นมา สาเหตุ และผลกระทบของการที่ฮ่องกงอยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษ

ชัชรินทร์ ไชยวัฒน์ (2555) เขียนหนังสือเรื่อง ข้าแหละรากเหง้า ทุนนิยมสามัญ กล่าวถึงความเข้ามาของบริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษในการเข้ามาทำการค้ากับจีน และถือเป็นจุดเริ่มต้นของสงครามฝิ่น เนื่องจากบริษัทมีการขยายออกไปอย่างกว้างขวาง และรายจ่ายมากขึ้นจนเกิดการควบคุม ทำให้เดวิด แซซซัน พ่อม้าชาวอิวเริ่มเข้ามามีบทบาทในการช่วยบริษัทอินเดีย

ตะวันออก โดยเริ่มการนำเข้าฝิ่นมาขายในจีน แม้ว่าทางการจีนจะไม่อนุญาตให้มีการค้าก็ตาม หลังจากฝิ่นแพร่หลายในจีนก็สามารถทำกำไรมหาศาลให้กับบริษัท และกลายเป็นสงครามฝิ่น ปัญหาร้ายแรงของคนจีนในเวลาต่อมา

สุพัตรา แซ่ลิ้ม (2554) เขียนหนังสือเรื่อง **สงครามโลกจารึกกล่าวถึงประวัติความเป็นมา** ตั้งแต่ช่วงเริ่มสงครามฝิ่น และความพยายามของหลินเจ้อสวี่ ข้าราชการผู้จงรักภักดี ที่ปฏิบัติตามหลักคำสอนของขงจื้อเพื่อผลประโยชน์ของชาติ โดยเป็นผู้นำในการปราบปรามผู้เสพฝิ่นอย่างจริงจัง โดยปรับปรุงการทหารเพิ่มการป้องกันทางทะเล จับกุมพ่อค้าฝิ่น และเจรจาเรื่องการค้าฝิ่นกับพ่อค้าชาวต่างชาติ แต่ก็ไม่เป็นผลสำเร็จ จนกลายเป็นสงครามในเวลาต่อมา

สิทธิพล เครือรัฐติกาล (2555) เขียนหนังสือเรื่อง **ประวัติศาสตร์จีนสมัยใหม่** กล่าวถึงการค้าขายของจีนกับอังกฤษ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของสงครามฝิ่น เหตุการณ์และสภาพโดยรวมของจีนในช่วงสงครามฝิ่น รวมไปถึงการเจรจา และการลงนามในสนธิสัญญานานกิง ในปี 1842 ซึ่งมีความเข้าใจว่า จีนต้องยกเลิกการค้าในระบบโคหอง เปิดเมืองทำให้แก่อังกฤษ ยกเกาะฮ่องกงให้แก่อังกฤษ และต้องจ่ายค่าปฏิกรรมสงคราม นอกจากนี้ยังกล่าวถึงการทำสนธิสัญญาเทียนจิน และอนุสัญญาปักกิ่งด้วย

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเจรจาระหว่างจีน และอังกฤษ

เขียน ธีระวิทย์ (2539) เขียนบทความเรื่อง **บทบาททางการเมืองและความมั่นคงของจีน: กรณีไต้หวันและฮ่องกงกล่าวถึง** รัฐบาลจีนที่ใช้สิทธิทางกฎหมายเจรจาโดยสันติวิธี และหลีกเลี่ยงการแสดงท่าทีแบบประจันหน้าในการเจรจากับอังกฤษ แต่กล่าวว่าปัญหาเรื่องดินแดนนี้เป็นเรื่องของมรดกทางประวัติศาสตร์ เป็นเรื่องของจักรวรรดินิยมอังกฤษในอดีต ไม่ใช่ความผิดของคนอังกฤษสมัยปัจจุบัน และจีนก็ไม่ยอมรับสนธิสัญญาที่ไม่เท่าเทียมกัน ที่รัฐบาลจีนในสมัยราชวงศ์ชิงได้ทำไว้กับต่างชาติ โดยผู้แทนของรัฐบาลจีน เต็งเสี่ยวผิงได้กล่าวไว้ว่า เรื่องการถ่ายโอนอำนาจของฮ่องกงนั้น จีนต้องการทำโดยสันติวิธี และคิดถึงสภาพความเป็นจริงของฮ่องกง จีน อังกฤษ การแก้ปัญหาต้องคิดถึงผลประโยชน์และเป็นที่ยอมรับของทั้งสามฝ่าย

อาทร พึ่งธรรมสาร (2549)เขียนหนังสือเรื่องบันทึกการทูตจีน 10 เรื่อง กล่าวถึงความพยายามของจีนที่จะรวบรวมประเทศให้เป็นปึกแผ่น ซึ่งปัญหาหลักของการกลับคืนสู่จีนของฮ่องกง นั้น คือปัญหาเชิงการทูต เนื่องจากการเรียกเอาดินแดนกลับคืนมาได้ นั้น จะต้องผ่านการเจรจาทางการทูตก่อน โดยในช่วงเปลี่ยนผ่าน จีนและอังกฤษมีการประชุมหารือกันในด้านต่างๆ เพื่อที่จะได้ปฏิบัติตามข้อตกลง ทางจีนได้ทำตามแนวการปฏิบัติโดยรวม คือจะไม่ไปแทรกแซงการบริหารงานของฝ่ายอังกฤษในช่วงเปลี่ยนผ่าน แต่จะสงวนสิทธิ์ในการแสดงความคิดเห็น หรือการมีส่วนร่วมในเรื่องใดก็ตามที่ส่งผลกระทบต่อสิทธิการบริหารหลังจากฮ่องกงได้กลับคืนสู่จีนแล้ว

อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์ (2540) เขียนหนังสือเรื่องฮ่องกง-จีนในโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลง กล่าวถึง ภาพรวมของความสัมพันธ์ระหว่างฮ่องกง และจีน ที่มีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ของฮ่องกงกลับคืนสู่จีน ซึ่งจีนเองก็พยายามแสดงให้โลกเห็นว่า มีความสามารถมากพอที่จะดูแลความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจของฮ่องกงให้เติบโตต่อไปได้ หรืออาจจะสามารถพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นไปอีกได้ ในขณะที่เดียวกันที่พัฒนาเศรษฐกิจของฮ่องกง ก็จะทำให้สามารถเพิ่มศักยภาพทางเศรษฐกิจ และการเมืองให้จีนซึ่งจะมีผลต่อโลกภายนอกไปในเวลาเดียวกัน เนื่องจากฮ่องกงเป็นศูนย์กลางการค้าระหว่างประเทศที่สำคัญของโลกอยู่แล้ว เมื่อรวมเข้ากับอำนาจทางเศรษฐกิจของจีน จะมีพลังอำนาจทางเศรษฐกิจสูงมาก แม้จะมีความสัมพันธ์ที่พึ่งพาซึ่งกันและกันระหว่างฮ่องกงและจีนนี้ แต่การส่งมอบฮ่องกงคืนสู่จีนและกระบวนการรวมตัวทางเศรษฐกิจก็ไม่ใช่ว่าจะง่าย เพราะเศรษฐกิจเป็นตัวแปรที่ผันแปรได้ง่าย

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วพบว่ายังไม่มียานเขียนชิ้นใดที่มีการรวบรวมข้อมูลตั้งแต่ การที่จีนแพ้สงครามฝิ่น จนกระทั่งฮ่องกงกลับไปอยู่ภายใต้การปกครองของจีน ผู้วิจัยจึงใคร่ศึกษาและรวบรวมข้อมูล เพื่อให้เห็นถึงความเป็นมา บทบาทและข้อตกลงระหว่างสองประเทศให้ชัดเจนและลึกซึ้งยิ่งขึ้น

ที่มาอาณานิคมฮ่องกง

ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับอังกฤษ เริ่มต้นขึ้นในศตวรรษที่ 16 เมื่อชาติตะวันตกมีการเดินเรือเพื่อสำรวจดินแดนต่างๆ อังกฤษได้มีการเริ่มทำการค้ากับจีนเช่นกัน แต่การค้าขายกับจีนนั้นอังกฤษเป็นฝ่ายขาดดุลการค้า เนื่องจากอังกฤษยังนำเข้าสินค้า เช่น ชา จากจีนเป็นจำนวนมาก ในขณะที่ประชาชนชาวจีนไม่มีความต้องการในสินค้าต่างประเทศ ทำให้อังกฤษต้องหาวิธีใหม่มาทดแทนส่วนที่ขาดทุนไป โดยการหากำไรจากสินค้าอื่น สินค้าดังกล่าวก็คือ ฝิ่น ซึ่งนำมาจากอินเดียที่เป็นหนึ่งในประเทศอาณานิคมของอังกฤษ³

ในศตวรรษที่ 17 ชาวจีนค่อยๆ เริ่มติดฝิ่น และขยายออกไปในวงกว้างอย่างรวดเร็ว พออังกฤษเห็นว่าสามารถหากำไรจากสินค้าชนิดนี้ได้ ก็ยังมีการนำเข้ามาอีกเป็นจำนวนมาก จนสร้างรายได้อย่างมหาศาล ชาวจีนติดฝิ่นกันมากจนไม่เป็นอันทำงาน และเกิดปัญหาทางเศรษฐกิจ ทางการเงินจึงมีการประกาศห้ามค้าฝิ่น รวมทั้งบทลงโทษของผู้ค้าและผู้เสพฝิ่น

จนกระทั่งช่วงศตวรรษที่ 18 หลินเจ้อสวี่ ข้าราชการสมัยจักรพรรดิเต้ากวงแห่งราชวงศ์ชิง เป็นผู้นำในการปราบปรามฝิ่นอย่างจริงจัง โดยปรับปรุงการทหารเพิ่มการป้องกันทางทะเล ลงโทษสถานหนักแก่ผู้เสพ จับกุมพ่อค้าฝิ่น และเจรจาเรื่องการค้าฝิ่นกับพ่อค้าฝิ่น ระหว่างนั้นยังมีคดีวิวาทระหว่างชาวจีนกับทหารเรือชาวอังกฤษ ซึ่งอังกฤษเองก็ถือโอกาสนี้ในการก่อสงคราม โดยอ้างว่าจีนได้ละเมิดทรัพย์สินและเสรีภาพของพลเมืองอังกฤษ สงครามระหว่างจีนและอังกฤษที่เรียกว่า สงครามฝิ่น จึงเกิดขึ้นใน ค.ศ. 1840 และจบลงด้วยความพ่ายแพ้ของจีน

สงครามฝิ่นในครั้งนี้ยุติลงด้วยฝ่ายจีนขอเจรจายุติสงคราม ขอมทำสนธิสัญญานานกิงกับอังกฤษใน ค.ศ. 1842 โดยมีสาระสำคัญว่า⁴

- จีนต้องจ่ายเงินจำนวน 21 ล้านเหรียญ ให้แก่อังกฤษ แบ่งออกเป็น ค่าปฏิกรรมสงคราม 12 ล้านเหรียญ ค่าหนี้สินติดค้างกับพ่อค้าอังกฤษ 3 ล้านเหรียญ ค่าความเสียหายของฝิ่นที่ถูกทำลาย 6 ล้านเหรียญ
- จีนต้องยอมเปิดเมืองท่า 5 แห่ง (กวางโจว, ฝูโจว, เซี่ยเหมิน, เซียงไฮ้, หนิงโป) และยินยอมให้พ่อค้าและครอบครัวอังกฤษสามารถเช่าที่ดินปลูกบ้านพักอาศัยได้อย่างถาวร

³ ชัยรินทร์ ไชยวัฒน์, ชาแห่งละรอกแห่ง ทุนนิยมสยาม (นนทบุรี: กรีน ปัญญาญาณ, 2555), หน้า 176.

⁴ สุพัตรา แซ่ถิ่ม, สงครามโลกจารึก (กรุงเทพฯ: เพชรประกาย, 2554), หน้า 204.

- ยกเลิกระบบโคหอง⁵ ต้องเปิดให้มีการค้าอย่างเสรี โดยผลประโยชน์ด้านการค้า เช่น ภาษีนำเข้า และส่งออกที่อังกฤษต้องจ่าย ทั้งสองฝ่ายจะต้องเจรจาตกลงกันอย่างเป็นธรรม

- จีนต้องยอมมอบเกาะฮ่องกงให้แก่อังกฤษอย่างถาวร

นอกจากผลประโยชน์จากสนธิสัญญานานกิงแล้ว อังกฤษยังทำสัญญาเพิ่มเติม คือ สนธิสัญญาหู่เหมิน มีสาระสำคัญ คือ

- ผู้ที่ถือสัญชาติอังกฤษมีสิทธิสภาพนอกอาณาเขตได้รับการยกเว้นไม่ต้องอยู่ภายใต้กฎหมายของจีน

- อังกฤษต้องเป็นประเทศที่ได้รับผลประโยชน์ที่ดีที่สุดเสมอ (Most Favored Nation) หมายความว่า หากจีนได้มอบสิทธิหรือทำข้อตกลงกับประเทศอื่น อังกฤษก็จะได้รับสิทธินั้นด้วย

ตั้งแต่มีการลงนามในสนธิสัญญานานกิง ปี 1842 แล้ว อังกฤษและจีนต่างฝ่ายต่างไม่พอใจกันอย่างชัดเจน ทางจีนไม่ยอมปฏิบัติตามสนธิสัญญา และอังกฤษก็ยังไม่ได้รับผลประโยชน์เท่าที่ควร พอติดกับในเดือน ตุลาคม ปี 1856 เจ้าหน้าที่ของจีนได้เข้าจับลูกเรือชาวจีนของเรือแอร์โรว์ ข้อหาเป็นโจรสลัด และลักลอบขนส่งสินค้าหนีภาษี แม้เจ้าของเรือจะเป็นชาวจีน แต่เรือลำนี้จดทะเบียนในนามของอังกฤษ มีกัปตันเป็นชาวอังกฤษและชกธงอังกฤษด้วย อังกฤษจึงใช้เรื่องนี้ในการที่จะเอาเรื่องกับจีน

ในช่วงเวลาเดียวกันนั้น มิชชันนารีชาวฝรั่งเศส ถูกชาวจีนฆ่าตาย ในเดือนกุมภาพันธ์ ปี 1856 ฝรั่งเศสจึงใช้เรื่องนี้เป็นข้ออ้างที่จะร่วมมือกับอังกฤษเพื่อโจมตีจีน โดยเรียกสงครามในครั้งนี้ว่า สงครามฝิ่นครั้งที่ 2 (the second opium war) หรือ สงครามแอร์โรว์ (the arrow war) จีนจึงต้องยอมลงนามในสนธิสัญญาเทียนจิน ในปี 1858 โดยมีสาระสำคัญว่า⁶

- จีนต้องเปิดเมืองท่าเพิ่มขึ้นอีก 11 แห่ง (ชายฝั่งตะวันออกของจีน) ชาวตะวันตกสามารถค้าขายได้อย่างเสรีภายใต้ระบบการค้าเมืองท่าตามสัญญา (Treaty Port System) โดยเสียภาษีนำเข้าไม่เกินร้อยละ 2.5

- อังกฤษ ฝรั่งเศส รัสเซีย และสหรัฐอเมริกา มีสิทธิ์จัดตั้งสถานกงสุลในปักกิ่ง

- กองทัพเรือของชาติเหล่านี้สามารถผ่านเข้าออกแม่น้ำฮวงโหได้อย่างเสรี

⁵ สมาคมพ่อค้าได้รับอำนาจจากราชสำนัก เป็นตัวกลางในการติดต่อกับพ่อค้าชาวต่างชาติ สามารถกำหนดราคาและภาษีสินค้าได้

⁶ สิทธิพล เครือรัฐติกาล, ประวัติศาสตร์จีนสมัยใหม่ (นนทบุรี: ชวนอ่าน, 2555), หน้า 55.

- จีนต้องจ่ายค่าปฏิกรรมสงครามให้กับอังกฤษและฝรั่งเศส และจ่ายค่าชดใช้ค่าเสียหายให้แก่พ่อค้าอังกฤษ

เมื่อคณะผู้แทนของอังกฤษและฝรั่งเศส จะเดินทางไปประจำการ ณ สถานทูตในกรุงปักกิ่ง ในเดือนมิถุนายนของปีถัดมา กลับถูกขัดขวางจากฝ่ายจีน อังกฤษและฝรั่งเศส จึงตัดสินใจทำสงครามกับจีนอีกครั้ง ทำให้จีนต้องลงนามสงบศึก ในอนุสัญญาปักกิ่งในปี 1860 โดยมีสาระสำคัญว่า⁷

- ให้มีเอกอัครราชทูตต่างประเทศประจำกรุงปักกิ่ง และให้สถานที่พักประจำในเมืองปักกิ่งด้วย
- ยกดินแดนตอนใต้ของคาบสมุทรเกาลูน และหมู่เกาะสโตนคัตเตอร์ให้อังกฤษอย่างถาวร
- เปิดเมืองเทียนจินให้เป็นเมืองท่า
- ให้จีนคืนทรัพย์สินของมิชชันนารีคาทอลิกทั้งหมดที่จีนเคยยึดไว้ตั้งแต่ปี 1724
- จีนต้องเสียค่าปฏิกรรมสงครามเพิ่มขึ้นจากสนธิสัญญาเทียนจิน (8 ล้านตำลึง)
- จีนต้องตั้งสำนักงานติดต่อกับต่างประเทศในฐานะเท่าเทียมกัน

ต่อมาได้เกิดเหตุการณ์วุ่นวายภายในจีน เช่น กบฏไท่ผิง (ปี 1850- 1864) ทำให้รัฐบาลแมนจูอ่อนแอ เป็นโอกาสให้ชาติตะวันตก ทำการแบ่งแยกดินแดนจีน โดยใช้วิธีเช่าเพื่อทำการต่างๆเช่น ใช้เป็นฐานทัพ เป็นโกดังสินค้า ผูกขาดสิทธิบางอย่างเหนือดินแดนบางส่วนของจีน โดยได้กำหนดไว้ในข้อตกลงระหว่างประเทศต่างๆ และข้อตกลงระหว่างอังกฤษกับจีนคือ อนุสัญญาปักกิ่ง ปี 1898 โดยมีสาระสำคัญว่า⁸

อังกฤษได้ขอเช่าพื้นที่ทางตอนใต้ของลำน้ำเซินเจิ้น หรือ เขตดินแดนใหม่ (New Territories) เป็นระยะเวลา 99 ปี และให้อยู่ภายใต้ความปกครองของอาณานิคมฮ่องกง

จากที่กล่าวมาทั้งหมดเป็นการชี้ให้เห็นถึงที่มาของอาณานิคมฮ่องกง ซึ่งประกอบด้วยดินแดน 3 ส่วนคือ เกาะฮ่องกง เกาลูน และเขตดินแดนใหม่ ที่อังกฤษได้จากจีน ซึ่งจีนเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ในสงคราม 2

⁷ ทวีป วรดิถก, ประวัติศาสตร์จีนจากสงครามฝิ่นถึงปฏิวัติซินไฮ่ (กรุงเทพฯ: ชูไทม์, 2524), หน้า 70.

⁸ เจียน ชีระวิทย์, บทบาททางการเมืองและความมั่นคงของจีน :กรณีไต้หวันและฮ่องกง. (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2539), หน้า 24.

ครั้ง และเมื่อในช่วงที่จีนอ่อนแอลง ก็มีการบังคับให้จีนทำสนธิสัญญาด้วย โดยสัญญา 3 ฉบับนั้นกำหนดให้จีนยกเกาะฮ่องกง และเกาลูน ให้กับอังกฤษเป็นการถาวร รวมถึง ให้อังกฤษเช่าดินแดน เขตดินแดนใหม่ โดยไม่เสียค่าเช่า เป็นเวลา 99 ปี

ในช่วงที่อังกฤษได้ฮ่องกงมาในปี 1842 ฮ่องกงไม่ได้มีลักษณะอย่างที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน แต่มีลักษณะภูมิประเทศที่แห้งแล้ง และเต็มไปด้วยโขดหิน ไม่เหมาะสำหรับการเพาะปลูก แต่เหมาะสำหรับการใช้เป็นท่าจอดเรือ มีอ่าวน้ำลึกเหมาะสำหรับเป็นสถานที่หลบพายุ อังกฤษจึงใช้ฮ่องกงเป็นศูนย์กลางในการขนถ่ายสินค้าในการค้ากับจีนในอดีต ต่อมาได้ใช้เป็นศูนย์กลางการค้าของอังกฤษในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ฮ่องกงจึงได้รับการพัฒนาจากอังกฤษให้สอดคล้องกับสภาพภูมิประเทศเพื่อให้ฮ่องกงสามารถให้ความสะดวกแก่อังกฤษ ในด้านการค้า และด้านอื่นๆ ผลจากการพัฒนาดังกล่าว ทำให้ฮ่องกงก้าวขึ้นมาเป็นศูนย์กลางด้านการค้าการลงทุน การคมนาคมขนส่ง การเงินการคลัง ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในปัจจุบัน

ต่อมาภายหลัง รัฐบาลจีนพยายามหาทาง ทำให้ดินแดนเหล่านี้กลับคืนมา โดยอ้างว่า จีนมีความชอบธรรมในการทวงดินแดนเหล่านี้คืน เนื่องจากสนธิสัญญาทั้ง 3 ฉบับ ที่ทำขึ้นระหว่างจีนกับอังกฤษ เป็นสนธิสัญญาที่อังกฤษบังคับให้จีนทำ อีกทั้งยังมีความไม่เท่าเทียมกันระหว่างสองฝ่าย และหนทางที่จีนจะสามารถเอาดินแดนกลับคืนได้คือ การกระทำโดยใช้กำลังเข้ายึด หรือ เรียกร้องให้อังกฤษคืนดินแดนผ่านกระบวนการเจรจาโดยสันติวิธี

บทบาทของจีนและอังกฤษในการเจรจาท้าข้อตกลงร่วมกัน

การนำเรื่องอนาคตของฮ่องกงขึ้นมาพิจารณาอย่างชัดเจน เริ่มขึ้นในช่วงต้นทศวรรษ 1980 โดยเริ่มจากอังกฤษและฮ่องกง เนื่องจากใกล้กำหนดเวลาสิ้นสุดการเช่าเขตนิเวศวิทยาใน วันที่ 30 มิถุนายน 1997 ตามอนุสัญญาปักกิ่งปี 1898 ทำให้เกิดความยุ่งยากกับนักลงทุน และรัฐบาลฮ่องกงเกี่ยวกับอนาคตของเขตนิเวศวิทยา เช่น กรณีการเช่าที่ดินภายหลังวันที่ 30 มิถุนายน 1997 ดังนั้น ผู้ว่าการฮ่องกงและรัฐบาลอังกฤษ จึงนำเรื่องฮ่องกงขึ้นมาพิจารณากับจีน โดยมีการดำเนินการเจรจาทางอย่างไม่เป็นทางการและเป็นทางการ เพื่อหาข้อสรุปเกี่ยวกับอนาคตของฮ่องกง ใช้เวลารวมทั้งสิ้นประมาณ 2 ปี เพื่อให้เห็นภาพการเจรจา และการรักษาจุดยืนในกระบวนการเจรจาของทั้งสองฝ่าย จึงแบ่งกระบวนการเจรจาออกเป็น 4 ช่วง ดังนี้

ช่วงที่ 1 ช่วงเริ่มการพูดคุยเกี่ยวกับอนาคตของฮ่องกง ตั้งแต่ปี 1979 จนถึงช่วงก่อนการเดินทางเยือนจีนของ นายกรัฐมนตรีอังกฤษ ในเดือนกันยายน 1982 ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 2 ระยะเวลา คือ

- ระยะเวลาที่ 1 การเริ่มเจรจาเกี่ยวกับอนาคตของฮ่องกง เริ่มจากการเดินทางเยือนจีนของเซอร์ เมอร์เรย์ แมคเลอฮอส (Sir Murray Mclehos) ในช่วงแรกระหว่างวันที่ 24 มีนาคม ถึงวันที่ 4 เมษายน 1979 และเรื่อยไปจนถึงวันที่ 15 กรกฎาคม 1982 เป็นการดูท่าทีของจีนที่มีต่อฮ่องกง

ทางฝ่ายจีนในเวลานั้น เป็นช่วงที่จีนเน้นนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจคือ โครงการทำประเทศให้ทันสมัย 4 ด้าน จีนต้องการศักยภาพของฮ่องกงมาช่วยจีนพัฒนาโครงการต่างๆ จึงชักชวนให้นักลงทุนชาวฮ่องกงไปลงทุนในจีน และเพิ่มการติดต่อในด้านอื่นๆมากขึ้น ดังนั้นประเด็นที่เกี่ยวกับอนาคตของฮ่องกง จีนจึงมีนโยบายที่จะให้ฮ่องกงมีเสถียรภาพ โดยการรักษาสถานภาพเดิมของฮ่องกงไว้ และไม่เปลี่ยนแปลงแบบแผนการดำเนินชีวิตของชาวฮ่องกง จึงเน้นการปรึกษาหารือระหว่างกันผ่านการเจรจาระหว่างอังกฤษกับจีน อาทิ

เดือนมีนาคม 1979 ผู้ว่าการฮ่องกง เซอร์เมอร์เรย์ แมคเลอฮอส ได้เดินทางเยือนจีนตามคำเชิญของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ นายลิ เฉียง (Li Qiang) เจ้าหน้าที่จีนได้ยืนยันความหวังที่จะให้ฮ่องกงมีบทบาทสำคัญในโครงการทำประเทศให้ทันสมัย และหวังจะให้ความสัมพันธ์ด้านการค้าระหว่างการค้าขยายตัวออกไป⁹

เดือนตุลาคม 1980 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ นายหวงหัว (Huang Hua) ได้ให้คำมั่นในระหว่างการเยือนอังกฤษว่า “อังกฤษไม่ต้องกังวลเกี่ยวกับอนาคตของฮ่องกงและปัญหาฮ่องกงจะแก้ไขได้ โดยผ่านการเจรจา”¹⁰

เดือนพฤศจิกายน 1980 จีนยังคงยึดนโยบายเดิมในเรื่องอนาคตของฮ่องกง โดยนายจ้าว กวนฉี (Zhao Guanqi) ผู้อำนวยการสำนักงานบริหารของสภาแห่งรัฐได้ให้สัมภาษณ์แก่ผู้สื่อข่าวฮ่องกงว่า “ปัญหาฮ่องกงควรได้รับการแก้ไขผ่านการปรึกษาหารือกัน” เขานั้นว่า “ฮ่องกงมีส่วนสนับสนุนการพัฒนาในจีน และฮ่องกงจะให้ผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานี้ หากมีการรักษาสถานภาพเดิมของฮ่องกงต่อไป รัฐบาลจะไม่เปลี่ยนแปลงชีวิตความเป็นอยู่ของชาวฮ่องกง ความไม่มีเสถียรภาพของฮ่องกง ก็ไม่เป็นผลดีต่อเรา

⁹South China Morning Post (30 March 1979):1, quoted in Kevin P. Lane, *Sovereignty and The Status Quo: The Historical Roots of China's Hong Kong Policy* (Bolder: West view Press, 1990), p.86.

¹⁰New China News Agency (7 October 1980), quoted in Kevin P. Lane, *Ibid.*, p.87.

เช่นกัน” นอกจากนี้ ยังกล่าวว่า "ประชาชนหมาเจอตุง และนายโจวเอนไห่ ไม่เคยมีคำสั่งให้เข้าครอบครองฮ่องกงโดยใช้กำลัง เพราะพวกเขาตระหนักถึงความสำคัญของฮ่องกงที่มีต่อจีน"¹¹

ในเดือนเมษายน 1981 นายเติ้งเสี่ยวผิง ได้ยืนยันเรื่องนี้ โดยได้บอกกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของอังกฤษ ลอร์ด คาร์ริงตันว่า “นโยบายของจีนที่มีต่อฮ่องกงจะไม่เปลี่ยนแปลง และเรียกร้องให้มีความร่วมมือด้านเศรษฐกิจระหว่างกันมากขึ้น”¹²

เดือนกรกฎาคม 1981 นายเติ้งเสี่ยวผิง บอกกับ นายหลุยส์ ชา (Louis Cha) ประธานหนังสือพิมพ์หมิงเปา เกี่ยวกับจุดมุ่งหมายสำคัญ 3 ประการของจีน คือ

ประการที่ 1 การต่อต้าน ลัทธิครองความเป็นเจ้าและรักษาสันติภาพของโลก (to fight hegemonism and safeguard world peace)

ประการที่ 2 การรวมประเทศเป็นหนึ่งเดียว (to unify the country)

ประการที่ 3 การทำงานเพื่อสร้างเศรษฐกิจ (to work for economic construction) โดยเน้นว่าจุดมุ่งหมายประการนี้มีความสำคัญที่สุด ซึ่งให้เห็นว่า สถานภาพในอนาคตของฮ่องกง จะได้รับการแก้ไขโดยยึดมั่นในผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ฮ่องกงมีต่อจีน¹³

- ระยะที่ 2 จีนจัดเตรียมหลักการ และนโยบายในทางปฏิบัติเกี่ยวกับอนาคตฮ่องกง ในช่วงระยะเวลา ระหว่างเดือนกรกฎาคม 1982 ถึงเดือนกันยายน 1982 ก่อนการเดินทางเยือนจีนของนายกรัฐมนตรีอังกฤษ

เนื่องจากการแสดงออกของจีนในระยะที่ 1 ข้างต้น เป็นการแสดงความคิดเห็นในจุดยืนและนโยบายของจีนในปัญหาฮ่องกงเพราะจีนเห็นความสำคัญของฮ่องกงในด้านเศรษฐกิจ แต่จีนยังไม่มีหลักเกณฑ์ในทางปฏิบัติ คือ แผนสำหรับการดำเนินการในอนาคตอย่างชัดเจน ในช่วงนี้ภายในจีนมีการเสนอหลักการที่จะใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับฮ่องกง มาเก๊าและไต้หวัน ในการรวม

¹¹ South China Morning Post (15 November 1980): 1 in Foreign Broadcast Information Service (FBIS) (17 November 1980): E6-7, quoted in Kevin P. Lane, *Ibid.*, p.87.

¹² Beijing Review 24, no.19 (13 April 1981): 8, quoted in Kevin P. Lane, *Ibid.*, p.87.

¹³ New China News Agency (18 July 1981) in Foreign Broadcast Information Service (22 July 1981): E5, quoted in Kevin P. Lane, *Ibid.*, p.87.

ดินแดน 3 ส่วนนี้เข้ากับแผ่นดินใหญ่ เพื่อความมีบูรณภาพแห่งดินแดน โดยจีนถือว่าดินแดนทั้งสามนี้เป็นของจีน หลักการสำคัญที่เสนอคือหลักการ "หนึ่งประเทศสองระบบ"¹⁴ (one country, two systems)

จีนเน้นที่จะได้ดินแดนและอำนาจอธิปไตยเหนือฮ่องกงกลับคืน ตามหลักการข้างต้น โดยไม่กระทบกับผลประโยชน์ของทุกฝ่ายในฮ่องกง เหตุผลที่จีนใช้สนับสนุนข้อเรียกร้องของตน คือ จีนถือว่าสนธิสัญญาที่เกี่ยวกับฮ่องกง เป็นสนธิสัญญาที่ไม่เท่าเทียมกัน และจีนคัดค้านมาโดยตลอด

วันที่ 16 กรกฎาคม 1982 การเสนอหลักการในทางปฏิบัติเกี่ยวกับอนาคตของฮ่องกง ในการรวมฮ่องกงเข้าจากแผ่นดินใหญ่ คือ ข้อเสนอของ นายเพิงเจิ้น (Peng Zhen) รองประธานคณะกรรมการสามัญของสมัชชาประชาชนแห่งชาติ และรองประธานคณะกรรมการแก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งชาติ ได้เสนอในที่ประชุมทางการเมืองของผู้นำระดับสูงของจีน และเสนอต่อคณะกรรมการสามัญของสมัชชาประชาชนแห่งชาติเกี่ยวกับการกำหนดอนาคตของฮ่องกง มาเก๊า และได้หวัน โดยข้อเสนอกำหนดให้ฮ่องกง มาเก๊า และได้หวัน มีฐานะเป็นเขตการปกครองพิเศษ(Special Administrative Regions: SAR) ภายใต้การปกครองของจีน โดยทั้ง 3 เขตนี้จะได้รับอนุญาตให้คงไว้ซึ่งระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม มีแบบแผนการดำรงชีวิตของตนเองอย่างเดิม รวมถึงเสรีภาพในด้านวัฒนธรรมของตนเอง เมื่อทั้งสามเขตนี้อยอมรับว่าอำนาจอธิปไตยเหนือดินแดนทั้งหมดนี้เป็นของจีน¹⁵

ปลายเดือนสิงหาคม 1982 นายเจียน ชีเจิน (Qian Qichen) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของจีน ได้ย้าว่า "ฮ่องกงเป็นส่วนหนึ่งของดินแดนจีน" และการที่อังกฤษเข้าครอบครองฮ่องกงเป็น "ปัญหาจากอดีต (historical problem)" "สิ่งที่เกิดขึ้นในปัจจุบันนี้คือ ประชาชนจำนวนมาก มีผลประโยชน์ในฮ่องกง ทั้งด้านการเงินและด้านวัตถุติบ จุดมุ่งหมายของจีนคือ การได้อำนาจอธิปไตยเหนือดินแดนฮ่องกงกลับคืน โดยไม่กระทบกระเทือนผลประโยชน์ของคนเหล่านั้น"¹⁶

ช่วงที่ 2 การเข้าสู่การเจรจาอย่างไม่เป็นทางการ และการแสดงออกเกี่ยวกับจุดยืนของอังกฤษและจีนเกี่ยวกับฮ่องกง นับตั้งแต่การเดินทางเยือนจีนอย่างเป็นทางการของ นายกรัฐมนตรีอังกฤษ นางมากาเร็ต แททเชอร์

¹⁴ เขตการปกครองพิเศษอยู่ภายใต้อำนาจอธิปไตยของจีน แต่คงไว้ซึ่งระบบเศรษฐกิจและสังคมแบบเดิม

¹⁵ David Bonavia, Hong Kong 1997 (Hong Kong: South China Morning Post, 1983), p.17.

¹⁶ AFP,(28 August 1982) in Foreign Broadcast Information Service (26 August 1982): E1, quoted in Kevin P. Lane, *Ibid.*, p.91.

และคณะ ในระหว่างวันที่ 22-26 กันยายน 1982 และการเจรจาอย่างไม่เป็นทางการของทั้งสองฝ่ายจนถึงวันที่ 11 กรกฎาคม 1983

จุดยืนของอังกฤษในช่วงนี้ คือ อังกฤษยืนยันว่าอังกฤษมีอำนาจอธิปไตยเหนือฮ่องกงในส่วนองเกาะฮ่องกงและคาบสมุทรเกาลูน โดยยึดมั่นในสนธิสัญญาทั้ง 3 ที่เกี่ยวกับฮ่องกง 2 ฉบับ ที่จะยกดินแดนทั้งสองส่วนนี้ให้กับอังกฤษ และอังกฤษมีหน้าที่และความรับผิดชอบโดยชอบธรรม ต่อชาวฮ่องกง

จุดยืนของจีนคือ ตอบโต้คำกล่าวอ้างนี้อย่างรุนแรงผ่านสื่อต่างๆ จีนไม่ยอมรับและคัดค้านสนธิสัญญาทั้ง 3 ฉบับมาโดยตลอด จีนถือว่าอำนาจอธิปไตยเหนือฮ่องกงเป็นของจีน

สำหรับช่วงนี้ จีนมีหลักการที่เป็นกรอบทางปฏิบัติเกี่ยวกับฮ่องกงคือ มาตราที่ 31 ของรัฐธรรมนูญจีน เป็นหลักการสำหรับการรวมประเทศจีนให้เป็นหนึ่งเดียว โดยฮ่องกงจะเป็นเขตปกครองพิเศษของจีน และจีนได้แสดงออกในรายละเอียดของนโยบาย เกี่ยวกับการปกครองฮ่องกงภายใต้กรอบมาตราที่ 31 หรือหลักการ “หนึ่งประเทศสองระบบ” ตลอดช่วงนี้ โดยมีสาระสำคัญคือ ชาวฮ่องกงจะปกครองฮ่องกง โดยเขตการปกครองพิเศษฮ่องกงจะมีรัฐธรรมนูญการปกครองเป็นของตนเอง จะไม่มีการเปลี่ยนแปลงระบบ หรือแบบแผนการดำเนินชีวิตของชาวฮ่องกง เงินเหรียญฮ่องกงจะมีอยู่ต่อไปในระบบเงินตราต่างประเทศ ระบบตุลาการ และระบบกฎหมายที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน จะใช้ต่อไป หนังสือเดินทางจะใช้ในนาม “จีน, ฮ่องกง” (China, Hong Kong) รวมถึงสถานภาพของฮ่องกงในการเป็นเมืองท่าเสรี และศูนย์กลางด้านการเงินการธนาคาร จะไม่มีการเปลี่ยนแปลง

ในการเจรจาเกี่ยวกับอนาคตของฮ่องกงนั้น จีนไม่ให้ฮ่องกงเป็นฝ่ายหนึ่งในการเจรจา แต่ให้ฮ่องกงส่งผู้แทนเข้าร่วมกับผู้แทนของอังกฤษ การแก้ไขปัญหาลฮ่องกงกระทำโดยผ่านกระบวนการเจรจาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานการรักษาเสถียรภาพ และความเจริญรุ่งเรืองของฮ่องกง

ในตอนท้ายของช่วงนี้ อังกฤษได้ยอมละทิ้งจุดยืนที่ว่า อำนาจอธิปไตยเหนือฮ่องกงเป็นของอังกฤษ และยอมรับจุดยืนของจีนที่ว่า จีนมีอำนาจอธิปไตยเหนือฮ่องกง เพราะหากอังกฤษไม่ยอมรับในเรื่องนี้แล้ว จีนจะไม่ยอมเข้าร่วมการเจรจาอย่างเป็นทางการกับอังกฤษ

วันที่ 20-26 กันยายน 1982 นายกรัฐมนตรีอังกฤษ นางมากาเร็ต แทชเชอร์ และผู้ว่าการฮ่องกง เซอร์ เอ็ดเวิร์ด ฮู้ด ได้เดินทางเยือนกรุงปักกิ่งอย่างเป็นทางการเพื่อสนทนากับรัฐบาลจีนเกี่ยวกับอนาคตของฮ่องกง

ท้ายที่สุด ทั้งรัฐบาลจีนและรัฐบาลอังกฤษ ได้เห็นพ้องกันในผลสรุปของการเจรจา โดยภายหลังการประชุม ในวันที่ 24 กันยายน 1982 ได้มีการประกาศแถลงการณ์ร่วม มีใจความสำคัญดังนี้

"ผู้นำของทั้งสองประเทศได้แสดงจุดยืนของตนเกี่ยวกับปัญหานี้โดยเปิดเผย ทั้งสองฝ่ายเห็นพ้องกัน ในการนำปัญหาฮ่องกงเข้าสู่การเจรจาผ่านวิถีทางการทูต โดยมีจุดประสงค์ร่วมกันในการรักษา เสถียรภาพและความเจริญรุ่งเรืองของฮ่องกง"¹⁷

วันที่ 27 กันยายน 1982 นางมาการีต แทชเซอร์ ได้กล่าวว่า "จีนเรียกร้องอำนาจอธิปไตยเหนือ ดินแดนฮ่องกงกลับคืน" และได้ย้ำถึงจุดยืนของตนว่า "อังกฤษรับประกันว่าจะปฏิบัติตามสนธิสัญญาต่างๆ ที่เกี่ยวกับฮ่องกง โดย 2 ใน 3 ฉบับได้กำหนดให้อังกฤษมีสิทธิในอำนาจอธิปไตยเหนือฮ่องกงอย่างถาวร สิ่งใดที่ได้ลงนามไปแล้วก็จะได้รับการปฏิบัติตามต่อไป รัฐบาลใดก็ตามที่ปฏิเสธการปฏิบัติตามสนธิสัญญาใด ก็ไม่น่าเชื่อถือว่าจะปฏิบัติตามสนธิสัญญาอื่นใดด้วย" และได้ให้คำมั่นกับชาวฮ่องกงว่า "อังกฤษมีหน้าที่ และความรับผิดชอบโดยชอบธรรมต่อชาวฮ่องกง"¹⁸

วันที่ 29 ตุลาคม 1982 ช่วงแรกของการเจรจาอย่างไม่เป็นทางการ นายเหยา กวง(Yao Muang) ผู้อำนวยการสำนักข่าวซินหัว ได้ให้คำมั่นกับนักลงทุนธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ในฮ่องกงว่า "จีนจะไม่แตะ ต้องฮ่องกงเป็นเวลาอย่างน้อย 15 ปี"¹⁹

วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 1983 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของอังกฤษ เอียน วิกเกิลส์เวิร์ท (Ian Wigglesworth) กล่าวว่า "การเจรจาที่กำลังดำเนินอยู่นี้ ทำอย่างข้ามหน้าข้ามตาชาวฮ่องกง และชาวฮ่องกง ไม่ได้มีสิทธิมีเสียงอะไรเลย"²⁰

วันที่ 18 พฤษภาคม 1983 นางมาการีต แทชเซอร์ ได้ส่งจดหมายลับถึงนายจ้าว จื่อหยาง ว่าอังกฤษ ขอมรับจุดยืนของจีนในเรื่องอำนาจอธิปไตยเหนือดินแดน หากว่าแนวทางการแก้ไขปัญหฮ่องกง ทำให้เกิดความมั่นใจในเสถียรภาพ และความเจริญรุ่งเรืองของฮ่องกง²¹

¹⁷ Hundah Chiu, Y.C.Jao, and Yuan-li Wu. Eds., "Background to Negotiations Preceding the Sino-British Joint Declaration," in *The Future of Hong Kong: Toward and Beyond*, p.198.

¹⁸ Ian Scott, *Political Change and the Crisis of Legitimacy in Hong Kong* (London: Hurst&Company, 1989), p.337.

¹⁹ *Asian Wall Street Journal* (1 November 1982), quoted in Kevin P. Lane, *Ibid*, p.93.

²⁰ Ian Scott, *Ibid*, p.338.

เดือนพฤษภาคม 1983 ด็อกเตอร์ จอห์น ยัง (Dr. John Young) ผู้บรรยายของมหาวิทยาลัยฮ่องกง กลับจากกรุงปักกิ่ง ได้นำข่าวสารความว่า "ชาวฮ่องกงจะปกครองฮ่องกง โดยกำหนดว่า ชาวฮ่องกง คือ บุคคลที่อาศัยอยู่ในฮ่องกงเป็นเวลา 7 ปี และเป็นผู้ที่ยอมรับว่าฮ่องกงเป็นส่วนหนึ่งของดินแดนจีน และ รัฐบาลจีนเป็นรัฐบาลโดยชอบธรรมของฮ่องกง และชาวฮ่องกงจะเป็นผู้รับผิดชอบต่อการบริหารเขตการ ปกครองพิเศษ ซึ่งจะมีธรรมนูญการปกครองเป็นของตนเอง"²²

เดือนมิถุนายนถึงเดือนกรกฎาคม 1983 ในการประชุมสมัชชาประชาชนแห่งชาติ และชมรมที่ ปรีกษาการเมืองของชาวจีน นายเติ้ง เสี่ยวผิง ได้ย้ำว่า "การทำประเทศให้ทันสมัย เป็นจุดมุ่งหมายสำคัญที่สุด สำหรับอนาคต จุดประสงค์อื่นอื่นๆ เช่น การรวมประเทศเป็นหนึ่งเดียว จะเป็นการเปิดเส้นทางไปสู่การทำ ประเทศให้ทันสมัย"²³ และกล่าวกับผู้แทนฮ่องกง ในชมรมที่ปรีกษาการเมืองของชาวจีนว่า เขาหวังที่จะเห็น "การบรรลุถึงข้อตกลงในเรื่องฮ่องกง ภายในระยะเวลา 2 ปี และจะเป็นหลักการพื้นฐาน สำหรับการรักษา ความเจริญรุ่งเรืองของฮ่องกง"²⁴

นอกจากนี้ ยังกล่าวกับ นายโฮ ยิน (Ho Yin) ประธานหอการค้ามาเก๊า ว่า "รัฐบาลกลาง จะไม่ส่งใคร ไปทำการปกครองฮ่องกง ภายหลังปี 1997 ชาวฮ่องกงจะปกครองฮ่องกง ซึ่งคนเหล่านั้นไม่จำเป็นต้องเป็น ชาวจีน"²⁵

ยังมีรายงานว่า นายเติ้ง เสี่ยวผิง สัญญาว่าจะปกป้องผลประโยชน์ของชาวต่างชาติ โดยเฉพาะ อังกฤษ ภายหลังจากที่จีนได้รับอำนาจอธิปไตยเหนือฮ่องกงแล้ว²⁶ นอกจากนี้ ในการพบปะระหว่างนายเติ้งเสี่ยว ผิง กับนายวินสตัน หยาง (Winston Yang) นักวิชาการชาวอเมริกัน นายเติ้งเสี่ยวผิงกล่าวว่า ฮ่องกง จะมี หนังสือเดินทางเป็นของตนเอง มีอำนาจอตุลาการของตนเอง โดยอิสระ และมีการจัดการเรื่อง กิจการภายใน ได้เอง ปราศจากการแทรกแซงจากปักกิ่ง²⁷

²¹ South China Morning Post (18 May 1983) in Foreign Broadcast Information Service (18 May 1983): W3-4, quoted in Kevin P. Lane, *Ibid.*, p.94.

²² Kevin P. Lane, *Ibid.*, p.94.

²³ New China News Agency, (25 June 1983) quoted in Kevin P. Lane, *Ibid.*, p.95.

²⁴ AFP, (27 June 1983) in Foreign Broadcast Information Service (28 June 1983): E1, quoted in Kevin P. Lane, *Ibid.*, p.95.

²⁵ *Ibid.*, p.95.

²⁶ AFP, (7 July 1983) in Foreign Broadcast Information Service (8 July 1983): E1, quoted in Kevin P. Lane, *Ibid.*, p.95.

²⁷ South China Morning Post (26 December 1983): 9, quoted in Kevin P. Lane, *Ibid.*, p.95.

ช่วงที่ 3 การเจรจาอย่างเป็นทางการ และจุดขึ้นในกระบวนการเจรจาของอังกฤษและจีน เกี่ยวกับอนาคตฮ่องกง ระหว่างวันที่ 12-13 กรกฎาคม 1983 จนถึง สิ้นปี 1983

เมื่อเข้าสู่การเจรจาอย่างเป็นทางการ นโยบายของอังกฤษช่วงนี้เปลี่ยนแปลงไปจากช่วงที่แล้ว คือ อังกฤษไม่สามารถยึดมั่นในอำนาจอธิปไตยของตนเหนือฮ่องกง ตามที่กำหนดไว้ในสนธิสัญญาทาง 3 ฉบับเกี่ยวกับฮ่องกง เนื่องจากสนธิสัญญาทั้ง 3 ฉบับ เป็นสนธิสัญญาที่ไม่เท่าเทียมกันจริง เพราะ เป็นสนธิสัญญาที่อังกฤษจัดทำขึ้น โดยใช้กำลังอำนาจที่เข้มแข็งกว่าบังคับจีน ดังนั้น อังกฤษจึงละทิ้งจุดยืนของตน ที่ว่าอำนาจอธิปไตยเหนือฮ่องกงเป็นของอังกฤษ และยอมรับว่าอำนาจอธิปไตยเหนือฮ่องกงเป็นของจีน

ในช่วงนี้ อังกฤษจึงเปลี่ยนมาใช้จุดยืนใหม่ ผลักดันให้มีการปกครองของอังกฤษในฮ่องกงได้ต่อไป โดยมีหลักการที่ยอมรับว่า อำนาจอธิปไตยเหนือฮ่องกงเป็นของจีน อังกฤษใช้ข้อสนับสนุน 2 ประการ คือ ประการที่หนึ่ง อังกฤษอ้างมติมหาชนของชาวฮ่องกงว่า ชาวฮ่องกงมีมติสนับสนุนให้อังกฤษปกครองฮ่องกงต่อไป และประการที่สอง อังกฤษอ้างว่า ความเจริญรุ่งเรืองและเสถียรภาพของฮ่องกงจะมีต่อไปได้ ต่อเมื่อฮ่องกงอยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษ โดยยกกรณีความเสื่อมถอยของเศรษฐกิจระหว่างการเจรจา มีสาเหตุมาจากประชาชนไม่มีความเชื่อมั่นในอนาคตของฮ่องกง (หากฮ่องกงอยู่ภายใต้การปกครองของจีน)

ทางฝ่ายจีนได้ตอบโต้จุดยืนของอังกฤษอย่างรุนแรง ผ่านสื่อมวลชนทุกแขนงว่า อำนาจอธิปไตยและอำนาจอธิปไตยแบ่งแยกไม่ได้ และรัฐบาลอังกฤษ นำเสียงสนับสนุนเล็กน้อยมาอ้างว่าเป็นมติมหาชนของชาวฮ่องกง และเรื่องเสถียรภาพและความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจของฮ่องกง จีนกล่าวว่าสถานการณ์ความเสื่อมถอยด้านเศรษฐกิจ เช่น ค่าเงินเหรียญฮ่องกงตกต่ำ รวมถึงการอพยพออกจากฮ่องกงเป็นเจตนาของอังกฤษที่ปล่อยให้วิกฤตเหล่านี้รุนแรงขึ้น เพื่อใช้เป็นข้อต่อรอง ในการเจรจาให้จีนยอมตามความประสงค์ของอังกฤษ จีนจะไม่ยอมกระทำตามที่อังกฤษต้องการ ถ้าหากรัฐบาลฮ่องกงและรัฐบาลอังกฤษไม่แก้ไขภาวะดังกล่าว จีนจะเข้าครอบครองฮ่องกงก่อนถึงเวลาที่กำหนด และหากอังกฤษกับจีน ยังไม่บรรลุข้อตกลงระหว่างกัน ก่อนเดือนกันยายน 1984 จีนจะประกาศแผนแต่ฝ่ายเดียว (unilateral plan) ที่กำหนดนโยบายของจีนที่จะใช้สำหรับอนาคตของฮ่องกง

ภายใต้สถานการณ์ที่ถูกบีบบังคับ จากสถานการณ์ภายในฮ่องกง และท่าทีที่แข็งกร้าวของฝ่ายจีน ทำให้อังกฤษยอมละทิ้งจุดยืนของตน ยอมยกอำนาจอธิปไตยและอำนาจอธิปไตยให้กับจีน และสั่งให้รัฐบาลฮ่องกงจัดการกับภาวะเศรษฐกิจตกต่ำในฮ่องกง

สำหรับนโยบายภายใต้หลักการหนึ่งประเทศสองระบบของจีนชัดเจนมากขึ้น โดยกำหนดให้ฮ่องกงเป็นเขตการปกครองพิเศษของจีน มีรายละเอียดของนโยบายเพิ่มมากขึ้นจากช่วงที่แล้ว โดยมีสาระสำคัญ คือ เขตการปกครองพิเศษจะมีการดำเนินงานในด้านต่างๆของตนเองได้ ยกเว้นด้านการต่างประเทศ และด้าน

การป้องกันประเทศ จะมีรักษาระบบกฎหมายของฮ่องกงไว้ทั้งหมด ยกเว้นส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปกครอง อาณานิคมที่จะต้องมีการแก้ไข สิทธิในการพิจารณาคดีขั้นสุดท้ายเป็นของศาลฎีกาฮ่องกง ด้านการป้องกัน จะมีความรับผิดชอบของจีน แต่จีนจะไม่วางกองกำลังไว้ที่ฮ่องกง(ในประเด็นนี้มีการเปลี่ยนแปลง ภายหลัง) ด้านการต่างประเทศเป็นความรับผิดชอบของจีน ยกเว้นด้านการค้าต่างประเทศ การภาษี การตรวจคนเข้าเมือง บัตรประจำตัวประชาชนและหนังสือเดินทาง เป็นความรับผิดชอบของรัฐบาลเขตการปกครอง พิเศษฮ่องกง ระบบทุนนิยมของฮ่องกง นโยบายด้านการค้าเสรี จะมีอยู่ต่อไป ชาวต่างชาติที่ทำงานในองค์กรของรัฐ ยกเว้นตำแหน่งผู้บริหารระดับสูงจะทำงานในตำแหน่งเดิมต่อไป และในช่วงต้นของการถ่ายโอน อำนาจอธิปไตย ผู้ว่าการฮ่องกงภาษาคัดเลือกจากเจ้าหน้าที่ระดับสูง แล้วรัฐบาลจีนจะเป็นผู้แต่งตั้งให้เป็นผู้ว่าการฮ่องกง²⁸

วันที่ 12-13 กรกฎาคม 1983 มีการเจรจาอย่างเป็นทางการรอบที่ 1 ผลจากการเจรจาในรอบนี้ จากแถลงการณ์ร่วมของสองฝ่าย ทั้งสองฝ่ายเห็นว่า การเจรจาเป็นประโยชน์และสร้างสรรค์²⁹

ปลายเดือนกรกฎาคม 1983 คณะนักเรียนชั้นมัธยมปลายของฮ่องกง เดินทางกลับจากกรุงปักกิ่ง พร้อมด้วย “แผน 10 ข้อ” ซึ่งเป็นรายละเอียดที่อธิบายความตั้งใจของจีน เกี่ยวกับนโยบายที่จะใช้กับฮ่องกงในอนาคต มีสาระสำคัญดังนี้

- 1) ฮ่องกงจะดำเนินงานในกิจการภายในต่างๆของตนเอง ยกเว้นด้านการป้องกันและการต่างประเทศ
- 2) ฮ่องกงจะปกครองโดยรัฐบาลจีน ปราศจากผู้แทนจากปักกิ่ง ผู้นำฮ่องกงจะได้รับเลือกจากชาวฮ่องกง
- 3) ฮ่องกงจะออกกฎหมายของตนเอง
- 4) แบบแผนการดำเนินชีวิตของชาวฮ่องกงจะไม่มีเปลี่ยนแปลง
- 5) เสรีภาพรวมถึงด้านการพิมพ์ การพูด การชุมนุม การเคลื่อนไหวจะมีอยู่ต่อไป
- 6) กิจกรรมของกลุ่มการเมือง เช่น กลุ่มก๊กมินตั๋ง จะไม่ถูกจำกัด トラบเท่าที่ไม่ก่อวินาศกรรม
- 7) กองกำลังตำรวจท้องถิ่นจะรับผิดชอบต่อความปลอดภัยของฮ่องกง
- 8) ระบบทุนนิยมของฮ่องกง สถานภาพการเป็นเมืองท่าเสรี และศูนย์กลางทางการเงินจะไม่มีเปลี่ยนแปลง
- 9) เขตปกครองพิเศษฮ่องกง จะปกครองตนเอง นอกเหนือจากรัฐบาลกรุงปักกิ่งในด้านการต่างประเทศที่เหมาะสม และสามารถออกเอกสารการเดินทางได้เอง
- 10) ปัญหาด้านการปฏิรูปสังคม จะเป็นการตกลงกันเองของชาวฮ่องกง

²⁸ Kevin P. Lane, Ibid., p.95.

²⁹ Peter Hennessy, “Cradok’s People,” New Society 138 (11 October 1984), quoted in Ian Scott, Ibid, p.177.

นอกจากนี้ นักเรียนเหล่านี้ ได้บอกกับชาวฮ่องกงว่า ชาวฮ่องกง สามารถมีส่วนร่วม ในการร่าง ข้อเสนอสำหรับการปกครอง คือ "ธรรมนูญการปกครอง" สำหรับฮ่องกงได้ แต่จะต้องได้รับการอนุมัติจาก สมัชชาประชาชนแห่งชาติจีน³⁰

ในช่วงครั้งแรกของเดือนเดียวกันนี้ ในการประชุมครั้งที่ 2 ของคณะกรรมการสามัญของสมัชชา ประชาชนแห่งชาติชุดที่ 6 ที่กรุงปักกิ่ง นายเผิงเจิน ประธานสมัชชาประชาชนในขณะนั้น ได้ตัดสินใจให้ คณะกรรมการเศรษฐกิจและการคลังของสมัชชาประชาชนแห่งชาติเพื่อที่จะใช้ในการจัดตั้ง คณะกรรมการการคลังสำหรับฮ่องกงภายหลังปี 1997³¹

วันที่ 10 กันยายน 1983 ในการพบปะกับ นายเอ็ดเวิร์ด ฮีท (Edward Heath) อดีตนายกรัฐมนตรี อังกฤษ นายเติ้งเสี่ยวผิง ได้กล่าวว่า “การแก้ไขเรื่องอนาคตของฮ่องกง ขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของจีนและ อังกฤษ และจีนจะเข้าครอบครองอำนาจอธิปไตยเหนือฮ่องกง ในวันที่ 1 กรกฎาคม 1997”³²

วันที่ 16 กันยายน 1983 สำนักข่าวซินหัวของจีน วิพากษ์วิจารณ์เรื่องที่ รัฐบาลฮ่องกงยกมติมหาชน ขึ้นมาเพื่อสนับสนุนให้อังกฤษยังคงมีบทบาทในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อ (transitional period) ภายหลังจากที่จีนได้ อำนาจอธิปไตยเหนือฮ่องกงกลับคืนแล้ว³³

ในเดือนเดียวกัน สื่อสิ่งพิมพ์รายปักษ์ของจีน Banyue Kan ประจำเดือนกันยายน ได้กล่าวขำใน คำมั่น ที่รับประกันการปกครองตนเองของฮ่องกง และการรักษาความเจริญรุ่งเรืองของฮ่องกงต่อไป รวมถึง รัฐบาลท้องถิ่น จะไม่มีการเปลี่ยนแปลงเป็นเวลานาน "เราเชื่อมั่นอย่างเต็มเปี่ยมว่า ภายหลังจากได้ครอบครอง อำนาจอธิปไตยเหนือฮ่องกงแล้ว เพื่อนร่วมชาติชาวฮ่องกงจะปกครองฮ่องกงอย่างแน่นอน"³⁴

วันที่ 24 กันยายน 1983 ผลกระทบจากการตอบโต้กันของฝ่ายจีนและอังกฤษ ทำให้ฮ่องกง ตกอยู่ใน ภาวะ การเปลี่ยนแปลงค่าเงินเหรียญฮ่องกงและทองคำ ค่าเงินเหรียญฮ่องกงตกต่ำมากจนถึง 9.55 เหรียญ

³⁰ David Bonavia, Ibid., p.100-101.

³¹ Ta Kung Pao (15 October 1983), quoted in Tang Kan, Ibid., p.21-22.

³² South China Morning Post (26 December 1983): 9, quoted in Kevin P. Lane, Ibid., p.96.

³³ Ian Scott, Ibid., p.339.

³⁴ New China News Agency (19 December 1983) in Foreign Broadcast Information Service (19 December 1983) : E2, quoted in Kevin P. Lane, Ibid., p.98.

ฮ่องกง ต่อ 1 ดอลลาร์สหรัฐ ทองคำมีมูลค่าสูงขึ้นถึง 4,750 เหรียญฮ่องกง ต่อ น้ำหนัก 1 ตำลึง ประชาชนเกิดความวิตก ซื่อสินค้าอุปโภคบริโภคขึ้นไว้³⁵

วันที่ 28 กันยายน 1983 นายริชาร์ด ลูซ รัฐมนตรีของอังกฤษผู้รับผิดชอบกิจการเกี่ยวกับฮ่องกง ได้แถลงในที่ประชุมสื่อมวลชนว่า "การเจรจาเกี่ยวกับอนาคตฮ่องกง ต้องกระทำอย่างเร่งด่วน อย่างไรก็ตาม อังกฤษยังยึดมั่นใน พันธสัญญาแห่งความรับผิดชอบต่อชาวฮ่องกง และอังกฤษจะหาแนวทางที่เป็นที่ยอมรับของชาวฮ่องกง รัฐสภาอังกฤษ และฝ่ายต่างๆของอังกฤษจะฟังเสียงชาวฮ่องกงในการทำการตกลงใดๆ และหวังว่า ชาวฮ่องกงจะไม่คืนตระหนกอีก"³⁶

วันที่ 5 ตุลาคม 1983 ผู้ว่าการฮ่องกง เซอร์ เอ็ดเวิร์ด ฮู้ด ได้ระบุในรายงานการบริหารว่า "ชาวฮ่องกงให้ความสำคัญอย่างมากกับเงื่อนไขต่างๆ ที่มีความจำเป็นสำหรับสังคมเสรี และปรารถนาให้เงื่อนไขต่างๆ เหล่านี้อยู่ต่อไป" และยังคงกล่าวอีกว่า "อนาคตของฮ่องกง เป็นงานที่มีความสำคัญอันดับแรกของรัฐบาลฮ่องกง สิ่งที่เกิดคลงกันในที่ประชุม เป็นเรื่องที่มีความซับซ้อน และมีความจำเป็นอย่างมาก ที่จะต้องใจเย็นระมัดระวัง อดทน มีความมั่นใจ ไม่คาดหวังผลในระยะเวลาช่วงสั้นๆ"³⁷

วันที่ 14 ตุลาคม 1983 นายแดนนี่ หวง (Denny Huang) สมาชิกสภาเมืองฮ่องกงได้นำข้อเสนอของนาย จี เฟิงเพย เกี่ยวกับแผนของจีนที่เกี่ยวกับฮ่องกงภายหลังปี 1997 ที่ได้ให้ไว้ในการประชุมปะกันในวันที่ 27 กันยายน 1983 ออกเผยแพร่ต่อสาธารณชน โดยในการประชุมปะกันนั้น นายจี้เน้นเรื่อง "การไม่อนุญาตให้ฮ่องกงเป็นอิสระอย่างแน่นอน และจีนตัดสินใจเข้าครอบครองฮ่องกงในปี 1997" แต่นายจี้ ก็เห็นด้วยกับข้อเสนอของนายหวง ที่ให้มีการกำหนดขั้นตอนการรักษาสถานภาพของฮ่องกงในฐานะเขตปกครองพิเศษ และชาวฮ่องกงจะมีส่วนร่วม เกี่ยวกับการร่างธรรมนูญการปกครองของฮ่องกงด้วย สำหรับแผนของจีนเกี่ยวกับฮ่องกงภายหลังปี 1997 ของนายจี้ เฟิงเพย มีรายละเอียด 8 ข้อ ดังนี้³⁸

- 1) จะรักษาระบบกฎหมายฮ่องกงไว้ทั้งหมด ยกเว้นส่วนที่เกี่ยวกับการปกครองแบบอาณานิคมจะถูกแก้ไข
- 2) ฮ่องกงจะมีสิทธิในการพิจารณาคดีครั้งสุดท้าย โดยมีศาลฎีกาของฮ่องกง พิพากษาคดีในชั้นสุดท้าย
- 3) จีนจะรับผิดชอบต่อการป้องกันฮ่องกง ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของการป้องกันแห่งชาติจีน และจีนจะไม่ตั้งกองกำลังทหารไว้ที่ฮ่องกง(ภายหลังมีการเปลี่ยนแปลงในจุดนี้)

³⁵ Tang Kan, *Hong Kong and Macao: History in Search of a Future* (Taipei: Kuang Lu Publishing, 1989), p.48.

³⁶ *Hong Kong Hsing Tao Daily* (29 September 1983), quoted in Tang Kan, *Ibid.*, p.8.

³⁷ *Hong Kong Times* (6 October 1983), quoted in Tang Kan, *Ibid.*, p.9.

³⁸ *Ta Kung Pao* (15 October 1983), quoted in Tang Kan, *Ibid.*, p.22.

- 4) รัฐบาลกลางของจีน จะรับผิดชอบการดำเนินการต่างประเทศทั้งหมดของฮ่องกง ยกเว้นด้านภาษีและการค้าต่างประเทศ รวมไปถึงการตรวจคนเข้าเมือง บัตรประจำตัวประชาชน และหนังสือเดินทาง
- 5) ระบบทุนนิยมของฮ่องกงจะมีอยู่ต่อไป นโยบายด้านการเศรษฐกิจเสรีจะไม่เปลี่ยนแปลง และการค้ากับต่างประเทศจะรักษาไว้อย่างเดิม
- 6) ชาวต่างชาติที่ทำงานในองค์กรรัฐ จะทำงานในตำแหน่งของตนต่อไป ยกเว้นตำแหน่งผู้บริหารระดับสูง
- 7) ในช่วงต้นของการถ่ายโอนอำนาจอธิปไตยเหนือดินแดน ผู้ว่าการฮ่องกงจะถูกเลือกจากเจ้าหน้าที่ระดับสูง โดยผ่านการปรึกษาจากองค์กรต่างๆ ในฮ่องกง และได้รับการแต่งตั้งจากรัฐบาลกลางจีน
- 8) จีนจะไม่เก็บภาษีฮ่องกง

ต่อมาในระหว่างการเจรจาทั้งสองฝ่ายในช่วงเดือนสิงหาคม ถึง กันยายน ผลกระทบที่เกิดจากความไม่ก้าวหน้าในการเจรจาตอบโต้ และกล่าวหากันผ่านสื่อมวลชน ทำให้ภาวะเศรษฐกิจในฮ่องกงได้รับผลกระทบอย่างมาก สมาชิกของคณะกรรมการสามัญของสมัชชาประชาชนได้แถลงผ่านตลาดหลักทรัพย์ของฮ่องกงมีใจความสำคัญว่า จีนเตรียมที่จะเข้าครอบครองอำนาจอธิปไตยเหนือฮ่องกงก่อนปี 1997 หากเศรษฐกิจของฮ่องกงตกต่ำลงไปอีก³⁹ รัฐบาลฮ่องกงได้เข้าแทรกแซงวิกฤตการณ์นี้ โดยลดภาษีร้อยละ 10 สำหรับเงินฝาก และกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนเป็น 7.8 เหรียญฮ่องกง ต่อ 1 ดอลลาร์สหรัฐ ในวันที่ 16 ตุลาคม 1983⁴⁰ ที่สำคัญในช่วงนี้เอง นางมาการีต แทตเชอร์ได้ส่งข่าวสารลับลับ ถึงนายจ้าว จื่ออย่าง ว่าอังกฤษยอมยกอำนาจอธิปไตยเหนือดินแดนและอำนาจการปกครองให้แก่จีนภายหลังปี 1997⁴¹

วันที่ 5 พฤศจิกายน 1983 จีนได้ย้ำความตั้งใจของตน ในการประกาศแผนฝ่ายเดียว หากไม่มีการตกลงใดๆ เกี่ยวกับอนาคตของฮ่องกง ในเดือนกันยายน 1984⁴²

วันที่ 14 พฤศจิกายน 1983 นายจี เฝิงเฟย ยืนยันในการพบปะกับชาวฮ่องกงว่า จีนรับประกันระบบทุนนิยมในฮ่องกง และแบบแผนการดำเนินชีวิตเป็นเวลา 50 ปี⁴³

³⁹ *South China Morning Post* (16 October 1983): 10, quoted in Kevin P. Lane, *Ibid.*, p.98.

⁴⁰ Ian Scott, *Ibid.*, p.340.

⁴¹ *South China Morning Post* (21 October 1983), quoted in Ian Scott, *Ibid.*, p.181.

⁴² *Ibid.*, p.340.

⁴³ *Ibid.*, p.340.

วันที่ 6 ธันวาคม 1983 จีนกล่าวขู่จุดมุ่งหมายของตน เรื่องการครอบครองอำนาจธิปไตยเหนือฮ่องกง และรักษาเสถียรภาพของฮ่องกง ส่วนอังกฤษ พยายามหาทางที่จะเก็บตำแหน่งอธิปไตยคืน และการคณะกรรมการตำรวจ ให้อยู่ในมือของอังกฤษ แต่จีนปฏิเสธ⁴⁴

ช่วงที่ 4 การมีส่วนร่วมของชาวฮ่องกงในช่วงท้ายของการเจรจาอย่างเป็นทางการ

เนื่องจากต้นปี 1984 มีข่าวลือออกมาว่า อังกฤษละทิ้งจุดยืนของตน ขอมยกอำนาจธิปไตยให้กับจีน และละทิ้งความพยายามที่จะให้มีการบริหารของอังกฤษในฮ่องกงต่อไป ทำให้ความเชื่อมั่นของชาวฮ่องกงที่มีต่ออังกฤษลดลงมาก เกิดความเคลื่อนไหวภายในฮ่องกง คือ สมาชิกสภาบริหารและสภานิติบัญญัติฮ่องกง ฝ่ายตัวแทนเอกชน พยายามหาทางให้ทั้งฝ่ายจีนและอังกฤษ ตอบสนองต่อความต้องการของชาวฮ่องกง คือ ความต้องการที่จะมีส่วนร่วม และเสนอแนวทางที่สอดคล้องกับความต้องการของชาวฮ่องกง

วันที่ 24 กุมภาพันธ์ 1984 สมาชิกสภานิติบัญญัติฮ่องกงฝ่ายตัวแทนเอกชน ได้แสดงจุดยืนเกี่ยวกับปี 1997 เป็นครั้งแรก โดยประกาศความตั้งใจที่จะจัดให้มีการอภิปรายเกี่ยวกับข้อเสนอสำหรับอนาคตของฮ่องกง ที่ได้รับความเห็นชอบจากจีนและอังกฤษแล้ว⁴⁵

วันที่ 14 มีนาคม 1984 สมาชิกพลเรือนอาวุโสของสภานิติบัญญัติ นายโรเจอร์ โลโบ (Roger Lobo) นำเสนอการเคลื่อนไหวสนับสนุนให้มีการอภิปรายข้อเสนอที่เกี่ยวกับอนาคตฮ่องกงในสภานิติบัญญัติ ก่อนที่จะมีความตกลงในขั้นสุดท้าย การกระทำนี้เรียกว่า "Lobo motion"⁴⁶ ซึ่งได้รับการสนับสนุนอย่างเป็นทางการจากรัฐบาลอังกฤษ เพราะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของอังกฤษ กล่าวขู่ว่าจะนำความคิดเห็นของชาวฮ่องกงไปพิจารณาด้วย

วันที่ 20 เมษายน 1984 เซอร์เจฟฟรีย์ ฮาว (Sir Geoffrey Howe) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของอังกฤษ เดินทางเยือนฮ่องกง และประกาศในที่ประชุมสื่อมวลชนว่า “ความคิดที่จะให้ข้อตกลงกำหนดให้มีการปกครองของอังกฤษต่อไปภายหลังปี 1997 จะไม่เป็นความจริง” คำกล่าวนี้เป็นที่ยืนยันอย่างเป็นทางการเป็นครั้งแรกว่า อังกฤษจะคืนอำนาจธิปไตยเหนือฮ่องกงให้กับจีน⁴⁷

⁴⁴ Hong Kong Standard (6 December 1983), quoted in Ian Scott, *Ibid.*, p.183.

⁴⁵ *Ibid.*, p.340.

⁴⁶ Hong Kong Hansard Session 1983/84 (14 March 1984), p.702, quoted in Ian Scott, *Ibid.*, p.210.

⁴⁷ Christopher Wood, “Double talk and double standards”, *Far Eastern Economic Review* (3 May 1984): 100.

วันที่ 10 พฤษภาคม 1984 ก่อนที่จะมีการประชุมรัฐสภาอังกฤษในเดือนนี้ สมาชิกสภาบริหารและสภานิติบัญญัติฝ่ายตัวแทนเอกชน ได้ส่งคณะผู้แทนไปลอนดอน และเสนอคำแถลงที่สะท้อนถึงความวิตกกังวล และความปรารถนาของชาวฮ่องกง ในคำแถลงได้กำหนดข้อจำกัด 4 ประการ ที่จะตัดสินการยอมรับของชาวฮ่องกง ต่อข้อตกลงที่จีนและอังกฤษทำขึ้น ดังนี้

- 1) ในข้อตกลงต้องมีรายละเอียดในทางปฏิบัติเกี่ยวกับระบบการปกครอง ระบบกฎหมาย ระบบสังคมและระบบเศรษฐกิจในฮ่องกงภายหลังปี 1997
- 2) ในข้อตกลงต้องกำหนดว่า บทบัญญัติของกฎหมายพื้นฐาน จะรวมไว้ในข้อตกลงในส่วนที่เกี่ยวข้อง
- 3) ในข้อตกลงจะต้องมีการรับรองว่า จะมีการปฏิบัติตามข้อตกลงที่ได้จัดทำขึ้น
- 4) ข้อตกลงจะต้องให้ความปลอดภัยแก่คนสัญชาติอังกฤษในฮ่องกง

สำหรับข้อเสนอนี้ ได้รับการสนับสนุนอย่างท่วมท้น เมื่อเผยแพร่ต่อสาธารณชน

วันที่ 25 พฤษภาคม 1984 นายเติ้งเสี่ยวผิง ประกาศว่า จีนจะตั้งกองกำลังทหารของกองทัพปลดแอกประชาชน (People's Liberation Army: PLA) ในฮ่องกงภายหลังปี 1997 ซึ่งก่อนหน้านี้ ผู้นำจีนประกาศว่า จะไม่ส่งกองกำลังไปยังฮ่องกง ภายหลังจากที่ได้รับอำนาจอธิปไตยแล้ว⁴⁸

วันที่ 15 มิถุนายน 1984 ตัวแทนสมาชิกสภานิติบัญญัติฝ่ายตัวแทนเอกชนของฮ่องกง เดินทางเยือนกรุงปักกิ่ง เพื่อสะท้อนภาพความกังวลและความปรารถนาของชาวฮ่องกง แก่ผู้นำจีน มีข้อเสนอสำคัญ 3 ประการ ที่ผ่านการพิจารณาแล้วว่า จะสร้างความเชื่อมั่นแก่ชาวฮ่องกงเกี่ยวกับอนาคตของตน คือ

- 1) ความตกลงระหว่างจีนกับอังกฤษจะต้องมีรายละเอียด และจะผูกมัดทั้งสองฝ่าย และความตกลงจะเป็นรากฐานของกฎหมายพื้นฐาน
- 2) ชาวฮ่องกงควรมีส่วนร่วมในการร่างกฎหมายพื้นฐาน และจะไม่มี การแก้ไข ยกเว้นมีการริเริ่มจากฮ่องกง
- 3) คณะกรรมการเกี่ยวกับจุดยืนระหว่างประเทศของชาวจีน ควรได้รับการแต่งตั้งมาจากจีน เพื่อเป็นหัวหน้า และแนะนำในการร่าง การนำไปปฏิบัติ และการแก้ไขกฎหมายพื้นฐาน

การเดินทางไปปักกิ่งครั้งนี้ ได้รับเสียงสนับสนุนอย่างท่วมท้นจากชาวฮ่องกง

ในเดือนกรกฎาคม 1984 จีนเสนอให้มีกลุ่มประสานงานร่วม (Joint Liaison Group) ทำหน้าที่ในการปฏิบัติความตกลงในระหว่างช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อ 13 ปี (transitional period) เพื่อทำหน้าที่ในการถ่ายโอน

⁴⁸ Ibid., p.341.

อำนาจ อธิปไตยเหนือฮ่องกงมาสู่จีน ข้อเสนอนี้ ทำให้เกิดความกังวลในฮ่องกงว่า การจัดตั้งกลุ่มตัวแทนนี้ จะมีผลกระทบต่อรัฐบาลฮ่องกง โดยมีลักษณะเป็นรัฐบาลเงา (alternative government)⁴⁹

วันที่ 1 สิงหาคม 1984 เซอร์เจฟฟรีย์ ฮาว ได้บอกร่างความตกลงในที่ประชุมสื่อมวลชนในฮ่องกง ภายหลังจากเดินทางกลับจากกรุงปักกิ่งว่า อังกฤษและจีนจัดเสนอร่างข้อตกลงเกี่ยวกับอนาคตของฮ่องกงหลังปี 1997 โดยจีนจะเข้าครอบครองอธิปไตยเหนือดินแดน และ ข้อตกลงเกี่ยวกับอนาคตฮ่องกงมีดังนี้

- 1) ชาวฮ่องกงจะอยู่ภายใต้กฎหมายปัจจุบัน และมีสิทธิถือครองสินทรัพย์ต่างๆ ที่เป็นอสังหาริมทรัพย์ด้วยอีก 50 ปี หลังจากสัญญาเช่าเกาะฮ่องกงสิ้นสุดลงในปี 1997
- 2) เงินเหรียญฮ่องกงยังคงเป็นเงินตราที่ใช้แลกเปลี่ยนเงินต่อไป และจะคงไว้ซึ่งเสรีภาพในการเคลื่อนย้ายทุน
- 3) ฮ่องกงยังคงเป็นเมืองท่าเสรี และสามารถเข้าร่วมในองค์การและข้อตกลงระหว่างประเทศต่อไปได้
- 4) ระบบการศึกษา สังคม และสิทธิเสรีภาพของประชาชน จะยังคงอยู่ในสภาพเดิมต่อไป

อังกฤษจะรับผิดชอบการบริหารฮ่องกงต่อไปจนถึงปี 1997 และทั้งสองฝ่ายตกลงจัดตั้งกลุ่มผู้ประสานงานร่วม เพื่อติดต่อกับประสานงานกัน โดยจะประชุมร่วมกันที่กรุงปักกิ่ง ลอนดอน และฮ่องกงเป็นระยะๆ และจัดตั้งสำนักงานขึ้นที่ฮ่องกงในอีก 4 ปีข้างหน้า (ปี 1988)⁵⁰

เมื่อถึงเดือนสิงหาคม ยังคงมีเรื่องสำคัญที่ยังอยู่ในการตกลงระหว่างอังกฤษกับจีน 3 เรื่อง คือเรื่อง สัญชาติ (Nationality) การบินพลเรือน (Civil Aviation) และที่ดิน (Land)

เรื่องสัญชาติ ในเขตการปกครองพิเศษฮ่องกง จะเป็นปัญหาเกี่ยวข้องกับอำนาจอธิปไตยเหนือดินแดน เนื่องจากมีประชาชนในฮ่องกงประมาณ 2.5 ล้านคน มีฐานะเป็น "พลเมืองอังกฤษในเขตเมืองขึ้น"(British Dependent Territories Citizens: BDTCs) และใช้หนังสือเดินทางอังกฤษ อังกฤษต้องการให้อนุญาตให้คนเหล่านี้ ใช้สิทธิพิเศษภายหลังปี 1997 ฝ่ายจีนเห็นว่า เรื่องนี้เป็นการล่วงล้ำอำนาจอธิปไตยเหนือดินแดนจีน จึงคัดค้านความคิดนี้ และอนุญาตให้ประชาชนเหล่านี้ใช้หนังสือเดินทางของอังกฤษสำหรับการเดินทางได้เพียงอย่างเดียวเท่านั้น⁵¹

⁴⁹ Hong Kong Domestic Service in English, (15 July 1984), in *Foreign Broadcast Information Service* (17 July 1984), quoted in Ian Scott, *Ibid.*, p.212.

⁵⁰ “เตรียมร่างข้อตกลงเกี่ยวกับอนาคตของฮ่องกง,” *สยามจดหมายเหตุ* 9, 33 (10-16 สิงหาคม 2527): 916-917.

⁵¹ *Kuang Chiao Ching*[Wide Angle] 145 (16 October 1984): 8-11, in *Foreign Broadcast Information Service* (29 October 1984) : W1-7, quoted in Kevin P. Lane, *Ibid.*, p.101.

ในด้านการบินพลเรือน เนื่องจากอังกฤษมีความผูกพันกับบริษัท คาเธ่ย์แปซิฟิก (Cathay Pacific) สายการบินหลักของฮ่องกงซึ่งมีเส้นทางบินเป็นของตนเอง เกรงว่าจะถูกแย่งเส้นทางการบินจากสายการบินของจีน (CAAC) ในการตัดสินใจของฝ่ายจีน เห็นด้วยที่จะอนุญาตให้สายการบิน ยังคงรักษาเส้นทางการบินต่อไปภายหลังปี 1997 และอนุญาตให้รัฐบาลเขตการปกครองพิเศษ ตกลงเจรจาเกี่ยวกับเส้นทางการบินเพิ่มเติมได้ในส่วนที่อยู่นอกประเทศจีน

เรื่องเกี่ยวกับที่ดิน อังกฤษต้องการให้จีนยอมให้มีการเช่าที่ดินในฮ่องกงได้ภายหลังปี 1997 ในขณะที่จีนต้องการมีบทบาท ในการตัดสินใจเรื่องการให้เช่าที่ดิน และจีนเองกลัวว่ารัฐบาลฮ่องกง ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับเงินค่าเช่าเป็นรายปีจากการให้เช่าที่ดิน จะทำการขายที่ดินขนาดใหญ่ในราคาต่ำ ในช่วงระหว่างการถ่ายโอนฮ่องกงให้แก่จีน และเงินที่ได้จากการกระทำนี้จะตกเป็นเงินของอังกฤษ สำหรับกรณีนี้ จีนเสนอการแบ่งส่วนเงิน ที่ได้จากที่ดินเป็น 2 ส่วน โดยให้มีส่วนหนึ่งเป็นรายได้ของรัฐบาลเขตการปกครองพิเศษฮ่องกง อังกฤษเห็นชอบในการตกลงนี้ โดยจะแบ่งเงินที่ได้จากที่ดินออกเป็น 2 ส่วนเท่าๆกัน ส่วนหนึ่งเป็นของรัฐบาลฮ่องกงในปัจจุบัน อีกส่วนหนึ่งเป็นของรัฐบาลเขตการปกครองพิเศษฮ่องกงในอนาคต⁵²

เมื่อ 3 เรื่องดังกล่าวที่เป็นอุปสรรคได้รับการแก้ไขแล้ว ความตกลงกันเสร็จเรียบร้อยในกลางเดือนกันยายน 1984 ทั้งสองฝ่ายเห็นชอบที่จะเรียกข้อตกลงที่จัดขึ้นนี้ว่า "คำประกาศร่วมกัน" (Joint Declaration)

---

⁵² South China Morning Post (15 March 1984): 1, quoted in Kevin P. Lane, *Ibid.*, p.101.

บทสรุป

ฮ่องกง เดิมเป็นดินแดนของจีน แต่ตกไปเป็นอาณานิคมของอังกฤษ ด้วยผลของสนธิสัญญา 3 ฉบับ คือ สนธิสัญญานานกิงเมื่อปี 1842 กำหนดให้จีนยกเกาะฮ่องกงให้เป็นของอังกฤษตลอดไป อนุสัญญาปักกิ่งปี 1860 กำหนดให้จีนยกเกาลูน ให้เป็นของอังกฤษอย่างถาวร และอนุสัญญาปักกิ่งปี 1898 กำหนดให้จีนให้อังกฤษเช่าดินแดนทางตอนเหนือของคาบสมุทรเกาลูนที่เรียกว่า เขตดินแดนใหม่ เป็นเวลา 99 ปี ซึ่งสนธิสัญญาทั้ง 3 ฉบับนี้ จีนถือว่าเป็นสนธิสัญญาที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างจีนกับอังกฤษ เพราะเกิดขึ้นโดยที่อังกฤษบังคับให้จีนทำตอนที่พ่ายแพ้สงครามให้กับอังกฤษ รัฐบาลจีนจึงพยายามหาหนทางที่จะเอาดินแดนที่เป็นของจีนกลับคืน

สำหรับอังกฤษ เมื่อได้ฮ่องกงเป็นอาณานิคมแล้ว ได้ใช้ฮ่องกงเป็นศูนย์กลางการขนถ่ายสินค้า เนื่องจากมีสภาพภูมิประเทศที่อำนวยต่อการจอดเรือ พัฒนาฮ่องกงจากเกาะที่มีแต่โขดหิน มาเป็นเมืองท่าที่มีความสำคัญ อังกฤษได้ให้รัฐบาลฮ่องกงดูแลด้านเศรษฐกิจโดยมีพื้นฐานจากระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม รัฐบาลไม่แทรกแซงด้านเศรษฐกิจ ผลคือ ฮ่องกงพัฒนาเต็มรูปแบบ มีการค้าเสรี เงินทุน และสินค้าสามารถไหลเข้า-ออกได้อย่างเสรี ไม่มีการควบคุมอัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา รวมไปถึง การดำเนินธุรกิจด้านการเงิน การธนาคารเป็นไปอย่างเหมาะสม ทำให้ฮ่องกงมีลักษณะของความเป็นสากล คือ เป็นศูนย์กลางการค้า การลงทุน การคมนาคมขนส่ง และทางอากาศในภูมิภาคเอเชียตะวันออก มีความเจริญทางเศรษฐกิจมากแห่งหนึ่งของโลก

เมื่ออังกฤษนำเรื่องฮ่องกงขึ้นมาพิจารณากับจีน เนื่องจากใกล้เวลาสิ้นสุดของสนธิสัญญาฉบับที่ 3 ที่กำหนดระยะเวลาการเช่าเขตนิวเทอริทอรี จะสิ้นสุดลงในวันที่ 30 มิถุนายน 1997 แต่ด้วยสถานการณ์ของฮ่องกงปัจจุบันมีความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจและมีผลประโยชน์มากมาย ซึ่งผลประโยชน์นี้ไม่เพียงแต่เฉพาะของจีน อังกฤษ และฮ่องกงเท่านั้น แต่ยังรวมถึงนักธุรกิจต่างชาติ ที่มีผลประโยชน์ในฮ่องกงด้วย ดังนั้นทั้งจีนและอังกฤษ จึงตั้งเงื่อนไขสำหรับการเจรจาที่จัดขึ้น คือ การเจรจาดังกล่าวต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการดำรงรักษาความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจและมีความเสถียรภาพทางสังคมของฮ่องกง

สำหรับนโยบายที่จีน และอังกฤษใช้ในการเจรจา และการแสดงออกของชาวฮ่องกง ในระหว่างการเจรจาและ สถานภาพตามคำประกาศร่วมกันสรุปได้ดังนี้

นโยบายของอังกฤษในการเจรจา มีการเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ ในช่วงแรก นโยบายของอังกฤษ คือ การยึดมั่นในสนธิสัญญา 3 ฉบับเกี่ยวกับฮ่องกง โดย 2 ฉบับแรกถือว่า เกาะฮ่องกงและเกาลูนเป็นดินแดนของอังกฤษตามที่ระบุไว้ในสนธิสัญญา แต่นโยบายนี้ไม่เป็นที่ยอมรับจากฝ่ายจีน จีนไม่เคยยอมรับสนธิสัญญาเหล่านี้ นอกจากนี้ในสภาพการเมืองในเวลานั้น ถือว่า สนธิสัญญาที่อังกฤษทำขึ้นในอดีต

เป็นสัญญาที่ไม่เท่าเทียมกัน ไม่เป็นที่ยอมรับของนานาชาติ อังกฤษจึงไม่สามารถยื่นอำนาจของอังกฤษตามสนธิสัญญาเหล่านั้นได้ เพราะจะไม่เป็นผลดีต่อภาพลักษณ์ของอังกฤษในทางการเมืองระหว่างประเทศ และการตั้งต้นของอังกฤษจะส่งผลร้ายต่อเศรษฐกิจของฮ่องกง

นอกจากนี้จีนยังประกาศว่าหากอังกฤษไม่ยอมรับอำนาจอธิปไตยเหนือฮ่องกงเป็นของจีน จีนจะไม่เข้าร่วมการเจรจาอย่างเป็นทางการกับอังกฤษเรื่องปัญหาฮ่องกง เมื่อมีความกดดันจากหลายด้านทำให้อังกฤษต้องละทิ้งนโยบายนี้ และเปลี่ยนมาใช้นโยบายที่จะให้มีการปกครองของอังกฤษในฮ่องกงต่อไป โดยมีเงื่อนไขที่ยอมรับว่า อำนาจอธิปไตยเหนือฮ่องกงเป็นของจีน

ท้ายที่สุด จีนประกาศว่า หากยังคงไม่ได้ก่อนถึงเดือนกันยายน 1984 จีนจะเข้าครอบครองฮ่องกงก่อนถึงปี 1997 และจีนจะประกาศแผนแต่ฝ่ายเดียวเกี่ยวกับอนาคตของฮ่องกง

จากการที่จีนคัดค้าน และโจมตีอังกฤษ อังกฤษจึงยอมยกอำนาจอธิปไตยเหนือดินแดน และอำนาจในการปกครองคืนให้กับจีน และเปลี่ยนนโยบายมาเป็นผู้ปกป้องผลประโยชน์ให้กับชาวฮ่องกง โดยทำให้เกิดความเชื่อมั่นว่า จะมีการรักษาสถานภาพเดิมของฮ่องกงเอาไว้ โดยฮ่องกงจะมีการปกครองตนเองในระดับสูง และมีการรักษาแบบแผนการดำเนินชีวิตของชาวฮ่องกงเอาไว้ เพื่อเป็นหลักประกันอนาคตของฮ่องกง ภายหลังจากที่ฮ่องกงกลับไปเป็นของจีนแล้ว โดยจะมีการกำหนดรายละเอียดไว้ในข้อตกลงที่จะลงนามระหว่างอังกฤษกับจีน ที่มีลักษณะรับประกันอนาคตของชาวฮ่องกง และเป็นข้อตกลงที่ผูกมัดจีนและอังกฤษตามกฎหมายระหว่างประเทศ เพื่อให้จีนจะทำตามข้อตกลงที่จัดทำขึ้น และเพื่อประโยชน์ให้กับอังกฤษและชาวฮ่องกงในอนาคตต่อไป

สำหรับ นโยบายสำคัญของจีน คือ จีนต้องการได้ฮ่องกงกลับไปรวมเข้ากับแผ่นดินใหญ่ หลังจากฮ่องกงตกเป็นอาณานิคมของอังกฤษ เรื่องการเอาดินแดนคืนจากอังกฤษ เพื่อบูรณภาพแห่งดินแดนของจีนเป็นนโยบายของจีนมานานแล้ว แต่จีนยังไม่มีโอกาสเหมาะสมที่จะเอาดินแดนเหล่านี้คืน ดังนั้น เมื่อใดก็ตามที่มีการหยิบยกเรื่องฮ่องกงขึ้นมาพูด จีนจะยืนยันในทุกครั้งว่า ฮ่องกงเป็นส่วนหนึ่งของดินแดนจีน แต่ถูกครอบครองโดยต่างชาติ เนื่องจากสนธิสัญญาที่ไม่เท่าเทียมกันที่เกิดขึ้นในอดีต และจีนจะเอาดินแดนนี้กลับคืน เมื่อครบเงื่อนไขของสัญญา โดยในระหว่างการเจรจาดังกล่าวเกี่ยวกับเรื่องฮ่องกง สถานภาพเดิมของฮ่องกงจะได้รับการรักษาไว้

นโยบายเปิดประเทศและสี่ทันสมัย จะสำเร็จได้ จีนต้องการเงินทุน และความรู้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จึงจะหาได้จากต่างประเทศซึ่งก็คือ ฮ่องกง จีนเห็นว่าฮ่องกงมีศักยภาพเพียงพอที่จะช่วยเหลือจีนในการพัฒนาประเทศได้ จีนจึงนำความคิดเกี่ยวกับหลักการ หนึ่งประเทศสองระบบ มาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการรวมประเทศ เมื่อเขตที่มีการรวมเข้ากับแผ่นดินใหญ่ มีลักษณะระบบการเมือง ระบบเศรษฐกิจ และระบบสังคมแตกต่างกับระบบที่เป็นอยู่ในจีน ให้เขตนั้นยังรักษาสถานภาพเดิมที่เคยมีอยู่ก่อนที่จะรวมเข้ากับ

จีน จีนได้กล่าวถึงนโยบายนี้ ตั้งแต่มีการเริ่มพูดจากันเกี่ยวกับอนาคตของฮ่องกง หลักการนี้ เทียบได้กับหลักการของการรักษาสถานภาพเดิมของฮ่องกงเอาไว้ภายใต้การปกครองของจีน

จีนไม่เปลี่ยนแปลงจุดยืนของตนในสิ่งที่เกี่ยวกับฮ่องกง และจีนได้แสดงออกเกี่ยวกับนโยบายต่างๆ ที่จีนจะใช้กับฮ่องกง โดยค่อยๆ เพิ่มรายละเอียดมากขึ้นในทุกช่วงเวลาของการเจรจา

ในด้านผลประโยชน์และความต้องการของชาวฮ่องกง เริ่มตั้งแต่ช่วงที่มีการพูดถึง อนาคตของฮ่องกง ได้มีการจัดการสำรวจความคิดเห็นของชาวฮ่องกงเกี่ยวกับอนาคตของตนเอง ผลที่ออกมาแสดงว่า ประชาชนฮ่องกงต้องการให้ฮ่องกงในอนาคตดำรงสถานภาพเดิม

ช่วงที่มีการเจรจาอย่างเป็นทางการเป็นช่วงที่มีอังกฤษและจีน มีความเห็นไม่ลงรอยกัน เกี่ยวกับเรื่องอำนาจอธิปไตย และการปกครองของอังกฤษในฮ่องกง จีนโจมตีจุดยืนของอังกฤษอย่างรุนแรง ทำให้เกิดความไม่มั่นใจในฮ่องกง ชาวฮ่องกงจึงจัดการชุมนุม เพื่อสนับสนุนรัฐบาลฮ่องกงให้รักษาสถานภาพเดิมไว้ โดยมีข้อเสนอ คือ สนับสนุนให้มีการรักษาสถานภาพเดิมของฮ่องกงไว้ การรักษาค่าเงินของเงินเหรียญฮ่องกงไว้เพื่อ เสถียรภาพและการครองชีพ การรักษาไว้ซึ่งสิทธิเสรีภาพตามกฎหมายของประชาชน การสนับสนุนให้มีการเคลื่อนไหวเพื่อความปลอดภัยของฮ่องกง

ต่อมา เมื่อชาวฮ่องกงรู้ว่า อังกฤษยอมยกอำนาจอธิปไตย และอำนาจการปกครองฮ่องกงให้กับจีนแล้ว ได้มีการแสดงออกของชาวฮ่องกงเกี่ยวกับอนาคตของตนเองโดยเฉพาะ สมาชิกสภาบริหารและสภานิติบัญญัติฝ่ายตัวแทนเอกชน ได้ส่งคณะผู้แทนไปอังกฤษ เพื่อยื่นข้อเสนอที่สะท้อนความกังวลและความต้องการของประชาชนฮ่องกง มีสาระสำคัญ คือ ข้อตกลงระหว่างจีนกับอังกฤษจะต้องมีรายละเอียดและผูกมัดทั้งสองฝ่าย และข้อตกลงจะเป็นรากฐานของกฎหมายพื้นฐาน ประชาชนฮ่องกงควรมีส่วนร่วมในการร่างกฎหมายพื้นฐาน และหมวดที่เกี่ยวกับกิจกรรมภายในฮ่องกง จะร่างขึ้นภายในฮ่องกง และจะไม่มีมีการแก้ไขส่วนนี้ ยกเว้น จะมีการริเริ่มจากฮ่องกงเอง และคณะกรรมการเกี่ยวกับจุดยืนระหว่างประเทศของชาวจีน ควรได้รับการแต่งตั้งจากจีนเพื่อเป็นหัวหน้า และแนะนำในการร่าง การนำไปปฏิบัติ และการแก้ไขกฎหมายพื้นฐาน

เมื่อการเจรจาลิ้นสุดลง สาระสำคัญของคำประกาศร่วมกันเกี่ยวกับอนาคตของฮ่องกงได้สะท้อนให้เห็นว่า เป็นข้อตกลงที่มีเงื่อนไขสอดคล้องกับความต้องการ และเพื่อประโยชน์ให้ทุกฝ่ายในอนาคตได้ คือ มีลักษณะที่เป็นการรักษาสถานภาพเดิมของฮ่องกงในทุกด้าน และคำประกาศร่วมกัน กำหนดช่วงเวลาสำหรับทั้งสองฝ่าย ให้มีการให้สัตยาบันในคำประกาศร่วม เพื่อให้มีผลทางกฎหมาย ซึ่งเป็นการกำหนดอนาคตของฮ่องกงที่สอดคล้องกับความต้องการของชาวฮ่องกง และเป็นการรับประกันอนาคตของฮ่องกงด้วย

นอกจากนี้ ยังกำหนดแนวทางเรื่องความร่วมมือระหว่างอังกฤษกับจีน ในการถ่ายโอนอำนาจอธิปไตยให้เป็นไปอย่างราบรื่น และมีการรวมขอมผลประโยชน์ระหว่างกันในส่วนที่เกี่ยวกับที่ดินด้วย

สรุปได้ว่า ความตกลงระหว่างอังกฤษกับจีนเกี่ยวกับอนาคตของฮ่องกงเป็นการรับรองผลประโยชน์ เพราะ เงื่อนไขที่เป็นข้อจำกัดของทั้ง 3 ฝ่าย ดังนี้ คือ

สำหรับอังกฤษ อังกฤษต้องรับรอง เพราะอังกฤษได้ฮ่องกงมาตามเงื่อนไขของลัทธิจักรวรรดินิยม ที่ครั้งหนึ่งเป็นที่ยอมรับว่า เป็นสิ่งที่ถูกต้องและกระทำได้ แต่ในปัจจุบัน ลัทธิจักรวรรดินิยม ถือเป็น การกระทำที่ไม่ถูกต้องตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศในปัจจุบัน ที่กำหนดว่า สนธิสัญญาที่กระทำโดย ใช้การบังคับ ถือเป็นสนธิสัญญาที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ไม่มีผลบังคับใช้ เป็นโมฆะ และนานาประเทศไม่ยอมรับ และต่อต้านสนธิสัญญาดังกล่าว

หากอังกฤษยืนยันในอำนาจตามสนธิสัญญา อังกฤษจะถูกประณามจากนานาชาติ ดังนั้น ทางเลือกของอังกฤษ คือ การรับรองกับจีน เพื่อรักษาผลประโยชน์ของตนในด้านการเมือง และเศรษฐกิจ ที่อังกฤษ มีในฮ่องกง และคาดหวังผลประโยชน์ที่จะมีขึ้นกับจีนในอนาคต

สำหรับจีน ทั่วๆ ที่จีน มีความชอบธรรมในการใช้กำลังทหารเข้ายึดครองฮ่องกง กลับคืนมาเป็นของตน และกระทำโดยที่นานาชาติยอมรับ แต่จีนไม่กระทำ กลับมีนโยบายในการได้ฮ่องกงกลับคืนอย่างสันติวิธีผ่านการเจรจา เนื่องจากจีนตระหนักถึงความสำคัญด้านเศรษฐกิจของฮ่องกงที่เอื้อประโยชน์แก่จีนอย่างมาก และฮ่องกงมีศักยภาพในการพัฒนาประเทศจีนได้ สถานภาพของฮ่องกงที่จะเอื้อประโยชน์ให้แก่จีนได้ คือ สถานภาพเดิมของฮ่องกงที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ดังนั้น จีนจึงต้องรับรองกับอังกฤษ เพื่อหาหนทางรักษา สถานภาพของฮ่องกงเอาไว้

สำหรับฮ่องกงนั้นไม่มีทางเลือก ในแง่ที่เป็นประเทศเอกราช ฮ่องกงต้องยอมรับ และหาหนทางในการรับรองกับจีนและอังกฤษ เพื่อผลประโยชน์ของตนในอนาคต

สิ่งที่ฮ่องกงต้องการคือ การอยู่ภายใต้ระบบเสรีนิยม ทางด้านการเมืองเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงด้านสิทธิเสรีภาพ ที่เคยมีเมื่ออยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษ ฮ่องกงไม่อาจเป็นประเทศอิสระได้

สำหรับคำประกาศร่วมกันฉบับนี้ได้ตอบสนองต่อความต้องการทั้ง 3 ฝ่ายคือ เป็นแนวนโยบายที่รักษาสถานภาพเดิมของฮ่องกง ไม่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองและการบริหารของฮ่องกงอย่างมาก มี การเปลี่ยนแปลง เฉพาะส่วนที่เกี่ยวกับการปกครองแบบอาณานิคมของอังกฤษเท่านั้นที่ต้องยกเลิกไป ดังนั้น เพื่อประโยชน์ของทางอังกฤษ จีน และฮ่องกงแล้ว จึงมีความเป็นไปได้ที่คำประกาศร่วมกันฉบับนี้ จะเป็นรากฐานของ การเปลี่ยนแปลงอย่างค่อยเป็นค่อยไปของฮ่องกง เพื่อกลับไปสู่ดินแดนได้อย่างมั่นคงปลอดภัย

บรรณานุกรม

หนังสือและเอกสารตีพิมพ์

เจียน ชีระวิทย์. บทบาททางการเมืองและความมั่นคงของจีน :กรณีไต้หวันและฮ่องกง. กรุงเทพฯ :

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2539.

ชัชรินทร์ ไชยวัฒน์. ข้าแหละรากเหง้า ทุนนิยมสยามย์. กรุงเทพฯ: กรีน ปัญญาญาณ, 2555.

ทวีป วรดิถก, ประวัติศาสตร์จีนจากสงครามฝิ่นถึงปฏิวัติซินไฮ่. กรุงเทพฯ: ยุคใหม่, 2524.

บุญยกตามไท. “คืนเกาะฮ่องกง1997: ประวัติศาสตร์สงครามฝิ่นและความรุ่งเรือง.” ศิลปวัฒนธรรม18, 9 (2540): 155-163.

มหาวิทยาลัยภาษาจีนปักกิ่ง, มหาวิทยาลัยครุหนานจิงและมหาวิทยาลัยครุอันฮุย.ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับ ภูมิศาสตร์ประเทศจีน.กรุงเทพฯ : สุขภาพใจ, 2550.

วัชระ ชีวะโกเศศธฐ. หลินเจ้อสวี วีรบุรุษสงครามฝิ่น. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ, 2549.

สิทธิพล เครือรัฐติกาล. ประวัติศาสตร์จีนสมัยใหม่. กรุงเทพฯ: ชวนอ่าน, 2555.

สุพัตรา แซ่ลิ้ม. สงครามโลกจารึก. กรุงเทพฯ : เพชรประกาย, 2554.

อาทร พึ่งธรรมสาร. บันทึกการทูตจีน 10 เรื่อง. กรุงเทพฯ: มติชน, 2549.

อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์. ฮ่องกง-จีนในโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลง. กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2540.

ภาษาต่างประเทศ

Kan Tang. Hong Kong and Macao: History in Search of a Future. Taipei: Kuang Lu Publishing, 1989.

Lane Kevin P. Sovereignty and the Status Quo: the Historical Roots of China's Hong Kong Policy. Bolder: West view Press, 1990.

Scott Ian. Political Change and the Crisis of Legitimacy in Hong Kong. London: Hurst & Company, 1989.

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ-สกุล   นางสาว สุพิชชา จิยาศักดิ์

ที่อยู่   101/26 ซ.ชัยพฤกษ์ ถ.สุขุมวิท65 แขวงพระโขนงเหนือ เขตวัฒนา
กรุงเทพฯ 10110

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2559   กำลังศึกษาในระดับปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต วิชาเอเชียศึกษา
มหาวิทยาลัยศิลปากร

พ.ศ. 2555   สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จากโรงเรียนราชินี

